

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav českých dějin

Bakalářská práce

Alena Kratochvílová

Skauting v Havlíčkově Brodě v letech 1919-1940

Scouting in Havlíčkův Brod in the years 1919-1940

2014

vedoucí práce: doc. PhDr. Jana Čechurová, PhD.

Chtěla bych poděkovat vedoucí své práce, doc. PhDr. Janě Čechurové, PhD., za cenné rady, připomínky a pomoc při vypracování bakalářské práce. Také bych chtěla poděkovat paní Martě Štáflové za ochotu a vstřícnost při studiu archivních materiálů z osobního archivu jejího manžela Evžena Štáfle.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne .....

.....

podpis

ABSTRAKT

Bakalářská práce se věnuje skautskému hnutí v Havlíčkově Brodě od jeho založení ve městě v roce 1919 do prvního zákazu nacisty roku 1940. Zabývá se převážně skauty organizovanými ve Svazu junáků-skautů Republiky československé a jejich vnitřním uspořádáním, předkládá analýzu oddílových schůzek, táborů a členské základny, pojednává o finanční situaci a vztahu ke skautům z okolních měst. Druhá část je zaměřena na působení oddílů na veřejnost a snaží se odpovědět na otázku, jak byl skauting vnímán havlíčkobrodskou společností a nakolik ji ovlivňoval svým veřejným vystupováním, jaké vztahy udržoval s ostatními spolky a jak se odrážel v místním tisku. Závěrečná část práce přesahuje vymezené téma a zabývá se zánikem skautingu a pokračováním některých skautů v ilegilitě.

Klíčová slova: skauting, první republika, Havlíčkův (Německý) Brod, výchova mládeže, příroda, dětské tábory, volný čas, 1919-1940

ABSTRACT

This Bachelor thesis deals with the Scout Movement in Havlíčkův Brod since its founding in 1919 to the first Nazi prohibition in 1940. It mainly concentrates on the Scouts organized in Svaz junáků-skautů Republiky československé and their internal structure, it offers an analysis of the Scout troops and their meetings, camps and the membership, it also discusses the financial situation and the relationship with the Scouts in the surrounding towns. The second part focuses on the influence of the Scout troops on the public and it tries to answer the questions, how the Scout Movement was viewed by the society in Havlíčkův Brod and how the Scouts influenced it by their public activities, what sort of relation it had with other organizations and how it was reflected in the local press. In the final part, the work exceeds the specified topic and it considers the end of scouting and some Scouts continuing their work in illegality.

Key words: scouting, First Czechoslovak Republic, Havlíčkův (Německý) Brod, education of the youth, nature, children's camps, leisure time, 1919-1940

Obsah

1. Úvod	6
1.1. Rozbor pramenů a literatury.....	7
2. Uvedení do problematiky	9
2.1. Představení skautingu a nástin jeho dějin ve sledovaném období	9
2.2. Město Německý Brod a možnosti využití mládeže.....	13
2.3. Nástin historie skautingu v Německém Brodě.....	15
3. Vnitřní uspořádání	17
3.1. Vznik a upevnění skautingu ve městě	17
3.2. Organizační struktura	19
3.3. Programová náplň schůzek a táborů	20
3.4. Členská základna.....	30
3.5. Finanční situace a získávání prostředků na provoz.....	32
3.6. Vnitřní problémy	34
3.7. Korespondence s centrální linií skautingu a vztah k oddílům z jiných měst	35
4. Působení oddílů na veřejnost a jeho reflexe	38
4.1. Propagační akce a účast na městských oslavách.....	38
4.2. Služba veřejnosti	41
4.3. Vztah k jiným společenským hnutím a organizacím	42
4.4. Ohlas v tisku.....	44
4.5. Konflikty	47
5. Zákaz skautingu a pokračování v ilegalitě	49
6. Závěr.....	52
Seznam použitých pramenů a literatury.....	54
Seznam příloh	57

1. Úvod

Skauting je celosvětové hnutí, jehož cílem je především výchova mládeže, a jako takové již silně ovlivnilo životy mnoha mladých lidí. Ve své bakalářské práci se budu věnovat skautingu v Havlíčkově, dříve Německém Brodě,¹ a jeho vlivu na život ve městě. Pokusím se na příkladu konkrétního města postihnout různé aspekty skautské historie. Snažím se odpovědět na otázku, jak byl skauting havlíčkobrodskou veřejností vnímán, jak se vymezoval vůči jiným společenským hnutím, jak byl reflektován v dobovém tisku. Zabývám se i jeho vnitřním uspořádáním, strukturou, financováním a dalšími aspekty členství v organizaci. Součástí práce je rozbor oddílových schůzek a táborové činnosti. Časově jsem si období vymezila od založení prvního skautského oddílu ve sledovaném městě roku 1919 do prvního zákazu skautingu nacisty v roce 1940. V závěrečné části zmiňuji pokračování činnosti některých skautů v ilegilitě. Práce se věnuje hlavně oddílům Svazu junáků-skautů Republiky československé (dále Svaz skautů nebo Svaz). Jiné skautské organizace ve městě také působily, ale považuji toto téma za dostatečně obsáhlé.

Hlavní část práce se dá rozdělit do tří celků. První představuje uvedení do dané problematiky, přibližuje skauting a jeho historii a seznamuje s městem Německý Brod za první republiky. Druhá část se již věnuje čistě skautským oddílům v Německém Brodě a jejich vnitřnímu životu. Rozebírá vznik skautingu ve městě a otázku, proč se zde tak rychle ujal. Vysvětluje jeho organizační strukturu, analyzuje oddílové schůzky a tábory a jejich programovou náplň. Věnuje se také klubovním místnostem, a jak je skauti pro své schůzky získávali. Zabývá se také členskou základnou a otázkou, jak dlouho v oddíle jednotliví členové zůstávali. Neopomíná ani finanční aspekty, způsob jakým skauti získávali peníze na provoz činnosti, vnitřní problémy a vztah k jiným skautským oddílům a centrální linii nastavené Svazem. Ve třetí části je pohled zaměřen na působení oddílů na veřejnosti. Sem se dají zařadit skautské propagační akce, jako například ukázkový tábor nebo skautská akademie s veselými scénkami a večerním táborovým ohněm pro veřejnost, a také účast skautských oddílů na akcích pořádaných městem. Dále služba veřejnosti, kterou oddíly vykonávaly. Nejčastěji pomáhaly s pořadatelskou činností různým organizacím při jejich společenských akcích, ale prováděli i manuální práci, jako je například oprava hradu. Tato část se samozřejmě zabývá i vztahem skautů k dalším společenským hnutím a organizacím ve městě. Reflexe veřejnosti je analyzována mimo jiné v ohlasech regionálního tisku. Jsou zde zmíněny i negativní ohlasy a konflikty skautů s okolím. V závěrečné části se věnuji zákazu skautingu

---

¹ Německý Brod byl v květnu roku 1945 přejmenován na Havlíčkův Brod. Vzhledem k tomu, že během sledovaného období se město nazývalo Německý Brod, držím se tohoto označení i ve své práci.

nacisty roku 1940 a přesahují vymezené téma nástinem pokračování skautské činnosti v ilegilitě.

1.1. Rozbor pramenů a literatury

K historii havlíčkobrodského skautingu byly vydány dvě shrnující publikace od Evžena Štáfla,² dlouholetého skauta a sběratele. Obě svá díla vydal při příležitosti výročí vzniku skautingu ve městě. Jsou to příručky, které sepsal podle vlastních vzpomínek, vyprávění pamětníků a dochovaných dokumentů. Jiné souborné dílo nenajdeme. Proto jsem čerpala převážně z pramenů uložených v osobním archivu Evžena Štáfla, z Archivu Okresní rady Junáka v Havlíčkově Brodě a ze Státního okresního archivu Havlíčkův Brod.

Nejbohatší sbírku tvoří již zmíněný Štáflův osobní archiv, zde se nachází táborové deníky, zápisníky, legitimace členů, plakáty a fotografie. Je zde uložena i jediná dochovaná kronika popisující celé sledované období, kterou sepsal Evžen Štáfl v roce 1956 podle vlastních vzpomínek, dokumentů a vyprávění pamětníků. Popisuje příběhy junáků v letech 1916-1940. Kronika je velmi cenným zdrojem informací, protože často cituje prameny, které se již nedochovaly.³ Nevýhodou je, že archiv je neuspořádaný. Ve stejném stavu je bohužel také Archiv Okresní rady Junáka. Obsahuje však rovněž cenné zdroje, jako jsou deníky, časopisy psané samotnými oddíly, legitimace a soupisy členů.

Ve Státním okresním archivu Havlíčkův Brod skauti samostatný fond nemají. Nachází se zde fond Evžena Štáfla, který zatím není zpracovaný, ale dostala jsem ho k nahlédnutí. Ke skautingu se však váže jen malá část dokumentů. Z nich měl pro mou práci největší přínos sešit s názvem *Prima* v roce válečném, ve kterém je podrobně popsáno založení prvního oddílu v Havlíčkově Brodě. Většinu zakládajících členů tvořili právě studenti, kteří byli na začátku první světové války primáni. Ve Štáflově fondu je rozsáhlá sbírka fotografií s popisky, které názorně ilustrují například život na letních táborech. V ostatních fondech se o skautech dají nalézt pouze jednotlivé zmínky. Ve školních kronikách se občas objevují počty žáků, kteří navštěvovali různé tělocvičné organizace, mezi nimi skauting vůbec nezaostával. Pod Okresním školním výborem se nachází také pár dokumentů věnujících se skautingu. V seznamu spolků je rovněž zmíněn Junák, ale pouze jeho zakládací listina a stanovy. Sledovala jsem i dokumenty ostatních spolků a jejich interakci se skauty. Z nich mohu jmenovat především Sokol, který při svých akcích pomoc skautů často ocenil. Informace o

---

² ŠTÁFL, Evžen. *50. výročí Junáka v Havlíčkově Brodě 1919-1969*. Havlíčkův Brod: Junák, 1969; ŠTÁFL, Evžen. *Diamantové jubileum. Almanach k 75. výročí založení skautingu v Havlíčkově Brodě*. Havlíčkův Brod: Junák, 1994.

³ Gestapo za druhé světové války některé dokumenty zničilo.

životě ve městě jsem čerpala z městské kroniky. Pomocí regionálních periodik jsem sledovala reakce veřejnosti na založení a rozšiřování skautského hnutí. Soustředila jsem se především na dva týdeníky, a sice Havlíčkův kraj, který vycházel v letech 1921-1944 a Hlasy z Posázaví, vydávané v letech 1908-1933. Na ně navazuje týdeník s názvem Naše hlasy a pokračuje až do roku 1938.

Z odborné literatury jsem mohla používat pouze díla vztahující se k celorepublikovému skautingu nebo porovnávat s jinými regiony, k havlíčkobrodskému skautingu existují pouze již zmíněné Štáflovy práce. Nejlepší přehled celorepublikových událostí obsahuje Kronika československého skautského hnutí od Bruna Břečky,⁴ ve které pojednává o skautingu do roku 1990. Přehledová práce o skautské historii i současnosti vyšla nedávno a nese název Skautské století.⁵ Věnuje se mnoha aspektům skautského života a obsahuje hodně dobových fotografií a naskenovaných dokumentů. Další přehledovou prací je příručka určená k vůdcovským zkouškám sepsaná historickou komisí při Ústřední radě Junáka.⁶ Počátky skautingu jsou pěkně popsány v knize od László Nagye,⁷ dlouholetého generálního tajemníka Světové organizace skautského hnutí (WOSM). Zajímavou práci napsal Rudolf Plajner s názvem Zavátou junáckou stezkou.⁸ Ač je to pouze výběr z jeho díla, i tak je velmi poučný a je zde citováno plno dokumentů. Podobný název nese dílo Milana Svobody Hledání zaváté stezky.⁹ To popisuje skautskou historii od počátku do roku 1970 a také obsahuje mnoho původních dokumentů.

Skautskými tématy se zabývají i některé bakalářské a diplomové práce. Většina se jich však zabývá až druhou polovinou 20. století. Pro moji práci byla přínosná diplomová práce Jana Cieslara Časopis Junák (Skaut-Junák) a český skauting v letech 1915-1940¹⁰ obhájená v roce 2003 na Karlově Univerzitě.

Celkově mohu konstatovat, že skautské práce se najít dají, ale zdaleka ještě nezahrnují veškerá témata. Svoji bakalářskou práci bych chtěla zaplnit toto prázdné místo ve svém rodném městě.

---

⁴ BŘEČKA, Bruno. *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990*, Brno: Junák 1999.

⁵ ŠANTORA, Roman et al. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC, 2012.

⁶ JUNÁK - SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Ústřední rada. *Historie skautingu: cestou k pramenům*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999.

⁷ NAGY, László. *250 miliónů skautů*. Praha: Junák, 1999.

⁸ PLAJNER, Rudolf. *Zavátou junáckou stezkou: výběr z díla*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001.

⁹ SVOBODA, Milan. *Hledání zaváté stezky: příspěvek k dějinám českého skautingu*. Praha: Leprez, 1994.

¹⁰ CIESLAR, Jan. *Časopis Junák (Skaut-Junák) a český skauting v letech 1915-1940*, diplomová práce FFUK, Praha, 2003.

2. Uvedení do problematiky

2.1. Představení skautingu a nástin jeho dějin ve sledovaném období

Skauting vznikl na začátku 20. století v Anglii a během několika let se rozšířil do celého světa. Na jeho počátku byla kniha, *Aids to Scouting* (Rukověť výzvědné činnosti), jejímž autorem byl Robert Baden-Powell. Voják z povolání, který nejvíce vynikal ve výzvědných úkolech. Miloval přírodu a její pozorování, umění přežít v ní a dokázat si poradit s jejími nástrahami. Když sám nabral cenné zkušenosti, chtěl je předat dál. Začal tedy vést výcvik pro další vojáky. Rozdělil je na menší skupinky a sám vymýšlel hry, pomocí kterých si vojáci měli osvojit základní dovednosti potřebné pro zvědy. Napsal pro ně výše zmíněnou praktickou knihu, která měla rozvinout jejich sebevědomí, odvahu, věrnost, smysl pro povinnost a další potřebné vlastnosti. Baden-Powellův originální výcvikový systém byl založený na vlastní iniciativě mužů, kterou kladl do protikladu slepé poslušnosti. Pro svůj pluk navrhl zvláštní odznak ve tvaru lilie, která měla symbolizovat, že člověk nikdy v životě nemá ztrácet směr. Také pro něj vymyslel novou uniformu – khaki košili a široký klobouk, převzatý od amerických kovbojů, na který nechal napsat své iniciály, BP – odtud vzniklo heslo skautů „Be prepared“, česky Buď připraven. Dodnes tyto symboly uznávají skauti po celém světě. Stejně tak jsou dodnes skauti vychováni v malých skupinkách, kde je jeden rádce a ten nese odpovědnost za ostatní. Ve skupinkách je kladen důraz na seberozvíjení.

Když Baden-Powell psal knihu pro svůj pluk, nikdy by ho nenapadlo, jaké nadšení vzbudí u mládeže v Anglii. Jako plukovník se účastnil bitvy u Mafekingu, městečka na jihu Afriky, které bylo v roce 1899 obléháno Búry. S početně slabší skupinou se mu podařilo obléhání odrazit a tím se stal rázem jedním z nejslavnějších mužů Anglie a byl povýšen na generálmajora. Psalo se o něm v novinách, lidé ho milovali jako svého hrdinu. Nejspíš také proto se angličtí chlapci dozvěděli o jeho knize *Aids to scouting* a začali si podle ní hrát. Ale to nebyla kniha určená pro mládež, to byla vojenská kniha.

Baden-Powell při svých návratech do Anglie s překvapením zjišťoval, jak vypadá situace v Londýně. V ulicích žebrovalo plno chudáků, téměř 1/3 obyvatel byla podvyživená, kvůli narůstající nezaměstnanosti se šířil alkoholismus, vandalismus a zločinnost. Mládež se potulovala po ulicích a na těchto nešvarech se také podílela. Když Baden-Powell podle svých slov uviděl: „tisíce žalostných ukázek chlapců a mladíků, bledých, shrbených a s úzkou hrudí, kouřících nekonečné cigarety, z nichž spousta žebře,“¹¹ uvědomil si, že musí něco udělat. Rozhodl se znovu chopit pera a napsal knihu pro mládež. Nechal se při tom inspirovat svou

---

¹¹ NAGY, László. *250 miliónů skautů*. Praha: Junák, 1999, str. 31.

předchozí knihou pro vojáky, svými vlastními zkušenostmi a zážitky. Knihu nazval *Scouting for boys* (Skauting pro chlapce). Je psaná čtivě a určená přímo pro děti. Snaží se jim poradit, jak být silnější, zdravější, odvážnější, zručnější a jak žít v přírodě. Navrhuje, že si mají vytvořit malé skupinky, ze svého středu si zvolit jednoho rádce a ten skupinu povede. Klade velký důraz na čest, pravdomluvnost, poslušnost. Vlastně už v této knize, která stojí za vznikem skautingu, vypsál všech 10 bodů skautského zákona, který je platný dodnes. Pomocí jednoduchých příběhů dětem ukazuje, jak žít správně. Jak žít tak, aby z chlapců vyrostli správní a úspěšní muži. Také zde popisuje hry, pomocí kterých si mohou rozvíjet tělo i ducha. Knihu dopsal v červnu roku 1907 a rozhodl se, že ještě před jejím vydáním si vyzkouší, nakolik bude jeho výchovný program fungovat. Sehnal přibližně 20 dětí a vydal se s nimi na první „skautský“ tábor na ostrov Brownsea. Tábor se vydařil, děti i jejich vůdce byl nadšen, a tak roku 1908, poté co sehnal vydavatele, nechal svou originální myšlenku rozšířit do světa.

Knihy měla u mládeže ohromný úspěch. Autor byl slavným hrdinou od Mafeking, takže jeho dílo bylo žádané. A děti jeho program natolik zaujal, že hned začaly vytvářet skupiny prvních „skautů“. Naproti tomu mezi dospělými takový zájem nevyvolala. Pedagogové i církve se tvářili skepticky, ostatní lidé si mysleli, že je to vtip. Sdělovací prostředky nějak reagovat musely, protože autorem byla známá osobnost. Většina reakcí však byla negativní, jen *Daily Graphic*, kterému Baden-Powell sloužil jako zahraniční dopisovatel, knihu hodnotil pozitivně a předpověděl, že skauting se „brzy stane jakousi organizací na způsob sněhové koule, jejíž lavinový efekt nebude moci nikdo zastavit.“¹²

Tato prognóza se ukázala být velmi přiléhavou. Netrvalo dlouho a byla založena skautská organizace, jejíž počet členů neustále narůstal. Již na konci roku 1909 měl skauting téměř 108 000 chlapců a dobrovolných vůdců. Sice existovali i odpůrci,¹³ ale přesto se novému hnutí podařilo všechny problémy překonat, všechny kritiky umlčet a až do dnešních dní si ponechat takovou tvář, jakou vytvořil jeho zakladatel. Pouze s určitými odchylkami a specifikami jednotlivých zemí, protože hned od začátku se skauting stal hnutím mezinárodním. Už po vydání knihy začaly vznikat oddíly v zemích po celém světě.

Skauting se stal tak populárním především proto, že mládeži nabízel to, co dosud neměla. Vyvedl děti z měst do přírody a dal jim poutavý program. Jednotlivé oddíly byly

---

¹² NAGY, László. *250 miliónů skautů*. Praha: Junák, 1999, str. 39.

¹³ Mezi ně patřily organizace, které viděly, že by jim Baden-Powellovo hnutí mohlo přebírat členy. Dalšími kritiky byli lidé, kteří tvrdili, že dospělí vůdci nic nedělají a jen se prohánějí s dětmi po lesích. Někdo kritizoval, že hnutí je příliš militaristické, jiní naopak, že je příliš pacifistické. Někdo tvrdil, že je politické a církvím se nelíbilo, že je v něm málo náboženského obsahu.

rozděleny do menších družin, kdy v rámci každé družiny je jeden „rádce“. V čele celého oddílu stojí „vůdce“. Kdo se chtěl stát skautem, musel složit skautský slib a dodržovat skautský zákon.

Baden-Powell nebyl jediným, kdo se zamýšlel nad výchovou mládeže pobytem v přírodě. V Americe se stal známým Ernest Thompson Seton. Pro skupinu chlapců vytvořil program, který byl silně inspirován indiánským životem. Chlapci byli nadšení a už v roce 1902 Seton založil hnutí Woodcraft Indians. Napsal pro ně příručku s názvem Svitek březové kůry. Baden-Powell se v něčem shoduje se Setonem, ale odmítá myšlenku vychovávat chlapce jako indiány. Jeho cílem bylo vychovat chlapce připravené sloužit své vlasti.

Do českých zemí přinesl skautskou myšlenku Antonín Benjamin Svojsík, středoškolský profesor tělocviku. Ten v roce 1911 navštívil Anglii, kde se podrobně seznámil se skautským hnutím. Výchovná metoda se mu líbila a hned následujícího roku vydává obsáhlou publikaci Základy junáctví, která dodnes představuje „skautskou bibli“. Od Baden-Powellova programu se v některých aspektech odlišuje. Především klade větší důraz na vztah k přírodě a určitou mystičnost, v tomto se nechává inspirovat Setonem. Naopak vylučuje „povinnost Bohu a králi“, kterou nahrazuje věrností vlasti. O prázdninách uspořádal první skautský tábor v Orlovských lesích na Vysočině. Tábor byl úspěšný a počet skautských oddílů rychle stoupal. Svojsík nové hnutí všemožně propagoval, pořádal přednášky a školení pro vůdce. V červnu 1914 byl v Praze založen spolek Junák – Český skaut. Kromě Svojsíkova spolku se Baden-Powellovou knihou Scouting for boys nechali inspirovat i další zakladatelé různých odnoží skautského hnutí, jako byli například Děti Živěny nebo Psohlavci. V roce 1915 je založen dívčí skauting, za jehož počátky stojí Popelka Biliánová.

První světová válka vývoj organizace poněkud zbrzdila, vůdci museli na frontu, byl nedostatek potravin a dalších předmětů, ale přesto se i za těchto zhoršených podmínek několik skautských táborů konalo, skauti pomáhali, kde se dalo, a začal vycházet náš první skautský časopis s názvem Junák. Po skončení války se skauti vyznamenali vytvořením skautské pošty, první pošty v Československé republice. V převratových dnech doručovali důležité vzkazy. Se vznikem republiky se skautské hnutí opět rozšiřovalo. Svojsík jezdil po městech a pořádal přednášky, snažil se skautské hnutí rozšířit i do míst, kam se ještě nedostalo. Zároveň se vznikem republiky začaly vznikat i další skautské organizace, některé z nich byly zakládány politickými stranami, jako například Skauti volnosti (Národně-socialistická strana) nebo Skauti práce (později Spartakovi skauti práce, komunistická strana). Skautské odbory byly i při Dělnických tělocvičných jednotách.

Největší vliv a členskou základnu si však udržel Svojsíkův Junák, z kterého v červnu roku 1919 vznikl Svaz junáků-skautů Republiky československé. V čele stála Ústřední rada, jejímž starostou byl Josef Rössler-Ořovský a náčelníkem Antonín Benjamin Svojsík. Zpočátku byla určena skautská výchovná metoda pouze pro mládež ve věku od 10 do 18 let, roku 1920 se věková hranice snížila a nejmladší chlapci ve věku 8-12 let se nazývali vlčata.¹⁴ O rok později se toto zavedlo i pro dívky, kterým se říkalo šotci (od roku 1939 světlušky). V roce 1921 bylo přesně formulované znění skautského slibu,¹⁵ které vzniklo Svojsíkovým upravením Baden-Powellovy verze. Stejně tak skautský zákon¹⁶ byl částečně převzat z Anglie a částečně upraven podle zdejších poměrů. Měl 10 bodů, které museli všichni skauti dodržovat. V roce 1922 se stal československý Junák jedním ze třiceti zakládajících států mezinárodního skautského ústředí (dnes WOSM).¹⁷ Roku 1923 je pořádána první „lesní škola“, která je určena pro výchovu vůdců. Tím se kvalita programu opět zvýšila. Pořádání lesních škol se stalo pravidelnou praxí, o tři roky později se konala první dívčí lesní škola.

Ve 20. letech stále roste zájem o skauting, ale zároveň dochází ke konfliktům mezi jednotlivými skautskými organizacemi. Na počátku 30. let se do Svazu zapojila většina skautských skupin jiných národností žijících na území Československa a skauti katoličtí. Roku 1931 bylo dvacetileté výročí skautingu oslaveno Tábory slovanských skautů v Praze, kterých se zúčastnilo 15000 skautů. Od té doby byl československý skauting více podporován a respektován. Od 30. let se začal Svaz aktivně podílet na rozšiřování branné výchovy veřejnosti, což se při ohrožení republiky ukázalo jako velmi užitečné.

Roku 1938 Svaz dosáhl svého největšího rozvoje počtem 65 000 členů.¹⁸ Po Mnichovské dohodě skauti pomáhali vystěhovalcům z pohraničí a propůjčovali jim své klubovny. Národní sjednocovací snahy ovlivnily i skauting a tak v prosinci 1938 na valném sjezdu Svaz ukončil svou činnost a začaly přípravy ke sjednocení československého skautingu

¹⁴ Od roku 1938 se věková hranice pro vstup k vlčatům snížila na 6 let.

¹⁵ Slibuji na svou čest, jak dovedu nejlépe: milovati vlast svou, Republiku československou a sloužiti ji věrně v každé době, plniti povinnosti vlastní a zachovávatí zákony skautské. Duší i tělem být hotov pomáhati bližním.

¹⁶ 1. Skaut je pravdomluvný.

2. Skaut je věrný a oddaný.

3. Skaut je prospěšný a pomáhá jiným.

4. Skaut je přítelem všech lidí dobré vůle a bratrem každého skauta.

5. Skaut je zdvořilý.

6. Skaut je ochráncem přírody a cenných výtvarů lidských.

7. Skaut je poslušný rodičů, představených a vůdců.

8. Skaut je veselý myslí.

9. Skaut je spořivý.

10. Skaut je čistý v myšlenkách, slovech i skutečích.

¹⁷ World Organization of the Scout Movement.

¹⁸ JUNÁK - SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Ústřední rada. *Historie skautingu: cestou k pramenům*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999, str. 28.

v nový spolek Junák. Ten vznikl dne 22. ledna 1939 spojením různých skautských organizací. To vneslo do skautské činnosti mnohé nové prvky, došlo například ke změnám značení na kroji a do té doby různobarevné šátky byly nahrazeny hnědými (pro světlušky a vlčata žlutými). Po vzniku Protektorátu Čechy a Moravy se změnila situace i pro skauting a v létě roku 1940 gestapo rozhánělo tábory. Dne 28. října K. H. Frank podepsal rozhodnutí o zrušení Junáka a skauting tak byl poprvé zrušen. Za války však plno oddílů dále pokračovalo v činnosti v ilegilitě a někteří se zapojili do odboje.

2.2. Město Německý Brod a možnosti vyžití mládeže

Havlíčkův Brod je okresní město v severní polovině kraje Vysočina. Do roku 1945 neslo název Německý Brod. Je známo především pobytem Karla Havlíčka Borovského, jehož jméno se po druhé světové válce rozhodlo přijmout. Karel Havlíček zde vystudoval gymnázium a jeho rodiče si tu koupili dům. Německobrodští občané jeho památku ctili a v domě vytvořili muzeum,¹⁹ kde je dodnes stálá expozice o jeho životě. Na gymnáziu se seznámil s další významnou osobností 19. století, a sice s Bedřichem Smetanou. I na jeho oslavu brodští občané pamatují. Dále si připomínají Josefa Dobrovského, rovněž studenta místního gymnázia, a významným rodákem je i Jan Václav Stamic, známý hudební skladatel.

Na podzim roku 1918 obyvatelé města, stejně jako lidé v jiných oblastech vzniklé republiky, přivítali ukončení první světové války. Město mělo převážně české obyvatelstvo, pouze v okolních vsích převažovali počtem obyvatelé němečtí a o české menšiny se tam starala Národní jednotu pošumavská. Podle sčítání lidu z roku 1921 bylo v Německém Brodě 8986 obyvatel, z toho 51 Němců a 2 Židé. Během deseti let do dalšího sčítání lidu vzrostl počet na 10760,²⁰ z toho byl počet Němců 142 a 8 obyvatel židovské národnosti. Co se týká politické situace, komunistická strana zde měla poměrně silnou pozici, ve 20. letech opakovaně vítězila ve volbách, ale nikdy se jí nepodařilo získat v městské radě většinu. Často pořádala tábory lidu na náměstí a s komunistickou stranou jsou spojeny dvě kauzy, které ve své době přitáhly pozornost celé republiky. První je známý atentát na ministra financí Aloise Rašína, spáchaný německobrodským rodákem Josefem Šoupalem v roce 1923 a druhou pomalování místních kostelů komunistickými a proticírkevními hesly v roce 1930, o které bude podrobněji zmíněno dále. Společenský život ve městě byl silně zpolitizovaný, jak si stěžuje i místní kronikář: „Čím dále tím více proniká politické stranictví veškerý život veřejný i soukromý. Jakákoliv činnost jednotlivce posuzuje se dle toho, ke které politické straně

¹⁹ Muzeum bylo slavnostně otevřeno v roce 1924.

²⁰ Zde se údaj liší, číslo 10760 udává Statistický lexikon obcí v zemi české, zatímco podle kroniky města bylo v roce 1930 pouze 10657 obyvatel.

náleží. Poněvadž pak skoro všechna místa v úřadech a veřejných institucích obsazují se dle politického klíče, mnozí jednotlivci mění svou politickou příslušnost – o nějakém přesvědčení nelze vůbec mluvit – dle stávající konjunktury té které politické strany. Tím ovšem velice upadá všeobecná morálka. Tím trpí také veškerý společenský život v městě, neboť omezuje se toliko na menší kroužky příslušníků téže politické strany.“²¹

Možnosti kulturního vyžití zde byly relativně široké. Působilo zde mnoho spolků a sdružení. Nejvýznamnějším byl nejspíše Sokol,²² založený ve městě v roce 1868 a Pěvecko-hudební spolek Jasoň, založený roku 1858. Oba měly širokou členskou základnu a nesměly chybět při žádné významnější události. Mezi další spolky patřil Orel založený v roce 1920 a roku 1929 čítající 165 členů, Dělnická tělocvičná jednota, Atleticko-fotbalový klub (A.F.K.), Bruslařský klub, hasičský sbor, Spolek divadelních ochotníků a další. Pro žáky zde byla dostatečná příležitost ke vzdělání, kromě dvou obecních škol a školy měšťanské tu bylo i gymnázium s dlouholetou tradicí, obchodní, živnostenská a lihovarská škola. Kromě výše jmenovaných spolků mohli navštěvovat tenisový, šachový nebo šermířský klub. Roku 1932 byl založen klub fotografů. Podle výročních zpráv gymnázia se studenti věnovali hojně sportu: „Tělesná cvičení pěstovali mimo školu v Sokole 123 ž. (žáků), FDTJ 3 ž., v Orlu 3 ž. Sporty pěstovány: bruslení 285 ž., sáňkování 344 ž., plavání 282 ž., veslování 168 ž., jízda na kole 94 ž., na koni 22 ž., na lyžích 19 ž., střelba 44 ž., šerm 3 ž., kopaná 160 ž., házená 130 ž., hockey 175 ž., tennis 18 ž., volley-ball 92 ž., kroguet 65 ž., lehká atletika 94 ž., těžká atletika 7 ž., box 2 ž., skauting 67 ž., turistika 14 ž., cvičí v A. F. K. 78 ž.“²³ Gymnázium se mimoškolní aktivitou svých studentů pyšní, naopak kronikář Antonín Šouba tento stav kritizuje, kdy před kulturními akcemi vzdělávacího rázu jsou upřednostňovány sportovní aktivity: „Čím dále tím patrnější jest malá účast zdejšího obecnstva na vážných kulturních podnikcích, pořádaných různými spolky lidumilnými a vzdělávacími. Zvláště pro poučné přednášky, koncerty i vážné divadelní hry není skoro žádného zájmu. Zato všeliké zábavní podniky, často velice pochybného rázu, těší se nebývalé zálibě. Biografie, různé sportovní zápasy (zvl. kopaná) pořádané na sportovním hřišti (na tzv. Malých losích u Sázavy) nebo i na divadelním jevišti, jakož i rozličná představení potulných umělců a hudebníků vykazují neobyčejně velikou návštěvu. Hlavně však početné taneční zábavy – v letošním masupustě pořádané bylo 14 velikých plesů – jsou vítaným dostaveníčkem nejširších vrstev zdejšího

²¹ SOkA Havlíčkův Brod, fond: Archiv města Havlíčkův Brod, Pamětní kniha města Německého Brodu, rok 1924.

²² V roce 1930 měl 672 členů.

²³ SOkA Havlíčkův Brod, fond: Okresní školní výbor Havlíčkův Brod, kart. č. 10, 49. Výroční zpráva státního reálného gymnázia v Německém Brodě, za školní rok 1923-24, str. 13.

obyvatelstva, takže i politická správa upozornila městskou radu, aby omezila povolování tanečních zábav, poněvadž mládež dlouhým a častým navštěvováním jich trpí.“²⁴

2.3. Nástin historie skautingu v Německém Brodě

První skautský oddíl v Německém Brodě vznikl v roce 1919. Prvním brodským skautem se však stal Josef Neudörfl již v roce 1916, kdy se účastnil skautského tábora pod Lipnicí s venkovskou družinou 18. pražského oddílu, který vedl A. B. Svojsík. Na Josefovo pozvání pak přijel Svojsík do Německého Brodu přednášet o skautingu. Vzápětí čtyři studenti gymnázia vytvořili skupinku chlapců, které skautské myšlenky zaujaly, a v létě roku 1919 uspořádali první pokusný tábor pod hradem Ronovcem. Tábor se vydařil, přibýlo nováčků, chlapcům se podařilo sehnat vůdce, profesora Viléma Lochmana, a na podzim byl první brodský oddíl v pražském ústředí zaregistrován.

Dne 15. října byla svolána první schůzka a oddíl byl rozdělen na pět družin. Scházeli se zpočátku ve školní třídě zdejšího gymnázia. Oddíl měl 45 členů. Následující rok po táboře přibýli další členové a oddíl se tedy po dohodě rozdělil na dva, jeden v čele s Aloisem Čapkem a druhý vedl Josef Neudörfl. Třetí oddíl založil Karel Doležal, ten však dlouho nefungoval, Doležal ho brzy rozpustil, chlapci přešli k prvním dvěma oddílům a sám založil oddíl Junáků volnosti. V roce 1921 zakládají svůj skautský oddíl i dívky.

Během 20. a 30. let se oddíly dále rozdělovaly a slučovaly, většinou kvůli aktuálnímu počtu vhodných vůdců. Ti se ve vedení často střídali hlavně kvůli jejich studiím mimo Německý Brod. Dalším faktorem byl samozřejmě počet členů. V roce 1930 se skautskému hnutí ve městě nedařilo, bylo velmi málo členů a následujícího roku se v té době jediný oddíl dokonce rozpadl úplně. Znovu založit ho musel v roce 1932 až Miroslav Pospíšil, učitel, který v té době přišel do města a začal učit na místní měšťanské škole. Převážně mezi svými žáky provedl nábor a hlavně díky němu nabývá skautské hnutí výrazného rozmachu. Další velký nábor nováčků je spojen s oslavou 15. výročí založení skautingu ve městě v roce 1934. Oslava sloužila jako účinná propagace. Je nabráno tolik členů, že se oddíl opět může rozdělit na dva. Dokonce je založen 25. oddíl Táborníků,²⁵ který zakládají bývalí skauti, kteří se sešli na této oslavě. Následující rok Pospíšil odešel z prvního oddílu a založil Smečku vlčat, kde byli zastoupeni pouze mladší členové a ti po dovršení 12. roku přecházeli do dalších dvou oddílů. V roce 1937 skauti konečně získali vlastní klubovnu, kterou si postavili na Ostrově (část města u řeky). Do té doby měli střídavě vypůjčené místnosti od různých příznivců, ve

²⁴ SOkA Havlíčkův Brod, fond: Archiv města Havlíčkův Brod, Pamětní kniha města Německého Brodu, rok 1925.

²⁵ Kluby táborníků představovaly rodinný skauting, ve kterém působili rodiče spolu se svými dětmi.

škole, v hasičské zbrojnici, v bruslařské ohřívárně, v bývalé továrně apod. Dne 28. října 1940 byl však Junák nacisty zrušen a klubovna zapečetěna. Někteří skauti přešli do ilegality a pokračovali v činnosti, aby se po ukončení války skautské hnutí rozrostlo do obrovských rozměrů.

Kromě svazového skautingu v Německém Brodě působily i jiné skautské organizace, patřící k určité politické straně. Byli zde Spartakovi skauti práce při straně komunistické, skautské sbory DTJ²⁶ při straně sociálně demokratické. A v roce 1923 založil Karel Doležal oddíl Junáků volnosti při straně národně socialistické. Také byl založen „Disk“ – tělocvičné, sportovní, skautské sdružení. Ve své práci se však budu soustředit hlavně na svazový skauting.

---

²⁶ Dělnické tělocvičné jednoty.

3. Vnitřní uspořádání

3.1. Vznik a upevnění skautingu ve městě

Jak již bylo řečeno, první skautský oddíl vznikl v Německém Brodě na jaře roku 1919 po uskutečnění Svojsíkovy přednášky. V té době ve městě už byli dva skauti, Josef Neudörfl a jeho bratr Slavomír. Oba byli členové venkovské družiny pražského 18. oddílu a účastnili se Svojsíkových táborů.²⁷ Josef se Svojsíkem tábořil již roku 1916 v Orlovských lesích nedaleko hradu Lipnice. Spolu s ním se tábora účastnil i známý spisovatel Jiří Wolker. Ten ve svém deníku popisuje táborový život, zpočátku si stěžuje na nepřízeň počasí, tvrdou práci, skromné jídlo a nedostatek pohodlí. Ale po pár dnech si na tento způsob života zvyká, až si ho zamiloval natolik, že když se po měsíci musí navrátit domů, do svého deníku si zapsal: „Je mi tak líto opouštět drahý náš tábor, v němž tak rychle zvykli jsme si říkat „doma“.“²⁸

Stejný vliv měl tábor nejspíše i na Josefa Neudörfla, protože chtěl, aby byl v Brodě také založen skautský oddíl. Za tímto účelem zve do města Svojsíka a zajišťuje propůjčení sokolovny.²⁹ Dne 30. dubna se koná Svojsíkova přednáška „O skautování a českém junáctví“.³⁰ Přednáška je doprovázena světelnými obrazy z proběhlých táborů a má úspěch. Hned poté se skupina chlapců rozhodne založit oddíl. Marně však hledají ochotného dospělého vedoucího. Rozhodnou se tedy vytvořit si oddíl prozatím sami.³¹ Na počátku stojí čtyři chlapci. Již zmíněný a ve skautingu zkušený Josef Neudörfl³², Alois Čapek, František Beránek a Jaroslav Halík, který už byl také znalý skautské myšlenky, jelikož již na začátku války vlastnil knihu *Scouting for boys*. Spolu s dalšími kamarády začali plánovat letní pokusný tábor. Shánění stanů bylo obtížné, marně se s doporučením od ústředí obraceli na vojenské velitelství v Čáslavi, pouze Jaroslav Halík vlastnil čtyři stanové dílce. Možnost táboření si chlapci domluvili s hajným Mudrochem, který jim pod zříceninou hradu Ronovec ukázal paseku se studánkou. Na svůj pokusný tábor se vypravili 7. července s čtyřkolovým vozíkem, na který naložili všechny potřebné věci. Celkem se účastnilo 12 chlapců a v lese

---

²⁷ Josef od roku 1916, Slavomír od roku 1917.

²⁸ WOLKER, Jiří a SVOJSÍK, Antonín Benjamin, ed. *Táborový deník šestnáctiletého Jiřího Wolkerova*. Praha: Václav Petr, 1928, str. 105.

²⁹ Domluvil to se svým třídním profesorem Berkou, který byl zároveň jednatel Sokola. Dopis od Svojsíka viz příloha č. 4.

³⁰ Tento název přednášky zaspán v kronice Studánce, naproti tomu v sokolské pamětní knize je jako název uvedeno: „O skautování jakožto výchově občanů republiky“.

³¹ Jelikož neměli dospělého vůdce, je otázka, kdo byl hlavní autoritou. Předpokládám však, že ti, kteří již byli se skautingem seznámeni, tzn. Josef Neudörfl (v té době studující v kvintě na gymnáziu, narozen roku 1903) a Jaroslav Halík (student sexty na gymnáziu).

³² Jeho skautská legitimace viz příloha č. 5.

strávili 3 týdny.³³ Tábor navštěvovali jejich spolužáci, kvůli nedostatku stanů tam však nemohli přespávat. Na tábor se přišli podívat i rodiče.

Josef Neudörfl o jejich zdařilém táboření informuje Svojsíka, přibylo nováčků, a po získání vůdce, profesora Viléma Lochmana,³⁴ je oddíl v ústředí řádně zaregistrován. Dne 5. října byla konána první schůzka a následně se oddíl rozdělil do pěti družin.³⁵ Celkem měl 45 členů. Protože zatím nesehnal lepší klubovnu, scházel se ve třídě místního gymnázia. V létě byl pořádán opět tábor, po kterém začátkem následujícího školního roku byla dále rozšířena členská základna. Oddíl se rozdělil na dva a třetí oddíl založil Karel Doležal. V roce 1921 byly tedy v Německém Brodě již tři oddíly.³⁶

Otázka zní, proč se skauting ve městě tak rychle uchytil. Samotná Svojsíkova přednáška by jistě nestačila. Skautské myšlenky se však chytila skupina chlapců, kteří na jaře roku 1919 studovali v kvintě na místním gymnáziu. Již z jejich předchozí činnosti se dá usoudit, že toužili po nějakém společenském vyžití, jenom jim chyběla náplň. A tu náplň jim dodal skauting. A proč zrovna skauting? Tito chlapci již v kvartě četli verneovky a indiánky, toužili po dobrodružství, chodili cvičit do Sokola. Psali třídní časopis Kritika, na který navázali v následujícím roce časopisem Kvintán (skládal se z básní, povídek, hádanek apod.) Na jaře se v časopise objevily i informační články o skautingu. Redakční kruh tvořila právě ta skupina chlapců,³⁷ kteří se zaslouží o rozvoj skautingu ve městě. Mezi další aktivity kvintánů patřil Studentský literárně vzdělávací kroužek, organizování majálesu a divadlo.

Tito chlapci chtěli něco tvořit, chtěli chodit do přírody a dát svému volnému času nějaký smysl. To jim poskytl skauting, a proto hned po Svojsíkově přednášce vytvořili základ oddílu. Že za vznikem skautingu v Německém Brodě stojí především „kvintáni“ ukazuje i skutečnost, že se jich do skautského hnutí v letech 1919-1927 zapojilo z této třídy celkem 13. Problémem však bylo sehnat dospělého vůdce. Nedá se říci, že by mezi dospělými nenalezli podporu, ale nikdo se samotného vedení nechtěl chopit. Vyrazili tedy na pokusný tábor sami a po jeho úspěšném zakončení se k nim přihlásili další nováčci. Skauting byl ve městě úspěšně založen.

---

³³ Tábor začal v pondělí 7. 7. a skončil v sobotu 26. 7.

³⁴ Profesor na gymnáziu, doporučil jim jej profesor Berka, kterého původně oslovili.

³⁵ Družiny: Rysové, Jestřábi, Bobři, Lvi, Vlci.

³⁶ Fotografie skautského sboru viz příloha č. 6.

³⁷ Beránek, Čapek, Doležal, Pospíšil, Zettl.

Dívčí oddíl

Zpočátku byl ve městě založen pouze chlapecký oddíl, ale dívky skautské myšlenky také zaujaly. Sestry jednoho skauta,³⁸ Jiřina a Marie Holešáková, u svého bratra odkoukaly skautskou praxi, dokonce i navštívily chlapecký tábor a chtěly si založit vlastní oddíl. Skauti souhlasili, okresní zpravodaj Vilém Lochman napsal do ústředí a 10. dubna 1921 se konala přednáška „Skautování dívek“ od skautské náčelní Emilie Milčicové v sále městského divadla. Po skončení přednášky se hned přihlásily zájemkyně o členství v dívčím oddíle, byly to dvě sestry Holešákové a pět dalších dívek. Poté se přidaly ještě další a dívčí oddíl vytvořil dvě družiny.³⁹ První vůdkyní se stala Jiřina Holešáková. Na svůj první samostatný tábor se však vydaly až v roce 1924 k Velkému Dárku.

3.2. Organizační struktura

Základní organizační jednotkou je skautský oddíl. Ten se dělí na družiny přibližně po deseti členech. V každé družině je jeden rádce, který se stará o program dané družiny. Rádcové podléhají oddílovému vůdci a spolu plánují oddílové akce a tábory. Více oddílů ve městě tvoří skautský sbor, v jehož čele stojí sborový vůdce. Území republiky se dělí na zpravodajské obvody. Jejich nejvyšším celkem jsou země, pod ně spadají župy v čele s župními zpravodaji. V rámci jedné župy je několik okresů, v jejich čele stojí okresní zpravodajové. Ti svolávají vůdcovské rady a starají se o činnost oddílů v dané oblasti. Pro podporu skautingu určité oblasti vzniká Místní sdružení Svazu junáků-skautů Republiky československé.⁴⁰ Jeho cílem je zastupovat Svaz před státní správou, dohlížet na činnost oddílů a napomáhat jejich hmotnému zajištění. Sleduje oddíly a podává zprávy o jejich činnosti okresnímu zpravodaji. Činní členové Místního sdružení mají povinnost platit roční příspěvek stanovený valnou hromadou, která je konána každý rok v lednu. Místní sdružení je činným členem Svazu a ten je v něm zastoupen svými zpravodaji. Automaticky se členy stávají i vůdci oddílů dané oblasti.

Na nejvyšší úrovni je Svaz spravován Valnými sjezdy a Hlavním stanem. Valný sjezd se koná jednou za dva roky v lednu nebo v únoru, předsedá mu starosta a účastní se ho činní členové, zástupci Místních sdružení, oddílů a další. Jeho hlavním úkolem je zvolení Hlavního stanu a určení směrnic k další činnosti. Hlavní stan je tvořen Ústřední radou a Náčelnictvem, schází se jednou ročně a jedná o tématech, která tyto dvě skupiny připravily. V čele Ústřední

---

³⁸ Sestry Jaroslava Holešáka, který se účastnil už prvního tábora v roce 1919.

³⁹ Družiny se jmenovaly Vlčí máky a Vlaštoky.

⁴⁰ Od sjednocení skautingu v roce 1939 došlo ke změně názvu na Sdružení přátel Junáka.

rady stojí starosta,⁴¹ rada tvoří nejvyššího ochránce skautských idejí a spravuje jmění. V čele Náčelnictva stojí náčelník⁴² (pro dívčí skauting náčelní) a pečuje o výchovnou a technickou stránku skautského života, jmenuje zpravodaje, vůdce, instruktory, zakládá a rozpouští oddíly. Schází se dvakrát měsíčně kromě školních prázdnin.

V Německém Brodě bylo Místní sdružení založené v únoru 1921. Na podzim předcházejícího roku vyšel v místním tisku agitační článek za jeho založení: „Německobrodské veřejnosti! Nyní, kdy myšlenka junáctví – skautingu rozšířila se po celé naší republice, přejeme si, aby i v našem kraji myšlenka tato našla více pochopení a aby byla postavena na pevné základy... Hodláme i v našem městě založiti místní sdružení, aby bylo podporou skautství, které se u nás počíná slibně rozvíjeti, a proto prosíme vážené občany, mající o skauting zájem, aby laskavě přijali junáky, kteří je v těchto dnech navštíví, aby jim blíže osvětlili působení místního sdružení.“⁴³ První řádná valná hromada se konala 24. února v 7 hodin večer. V roce 1931 ve městě oddíly neexistovaly, takže při jejich opětovném založení se muselo znovu založit i Místní sdružení. Jeho výhodu spatřili sami skauti i v tom, že dokud ještě nefungovalo a chtěli hrát veřejné představení s loutkovým divadlem, okresní úřad jim některé hry nepovolil, protože oddíl skautů nebyl právním spolkem, čímž bylo pouze Místní sdružení Svazu. Jeho znovu ustavující schůze byla svolána na 14. října 1934 do skautské klubovny v baště.

Členy Místního sdružení se většinou stávali rodiče skautů nebo bývalí skauti. Na schůzi Místního sdružení byli také stanoveni instruktoři jednotlivých odborných zkoušek. Okresním zpravodajem býval často vůdce oddílu, prvním byl jmenován Vilém Lochman, který byl zároveň prvním vůdcem německobrodského oddílu. Zpočátku patřil Německý Brod pod župu kutnohorskou a na podzim roku 1925 byla ustavena župa německobrodská, do které patřil soudní okres Německý Brod, Humpolec, Polná-Štoky, Chotěboř, Přibyslav, Habry, Ledec nad Sázavou a místa Hlinsko a Golčův Jeníkov. Novým župním zpravodajem se stal Antonín Cikhart, který byl do té doby okresním zpravodajem.

3.3. Programová náplň schůzek a táborů

Součástí skautského života je pravidelné scházení členů oddílu. Četnost schůzek se měnila v závislosti na ročním období, vhodné klubovně, počtu členů a dalších okolnostech.

---

⁴¹ Josef Rössler-Ořovský (1919-1920), Josef Svatopluk Machar (1920-1922), Vavro Šrobár (1922-1928), Milan Hodža (1928-1930), Edvard Beneš (1930-1935), Josef Charvát (1936-1938), Václav Vlček (leden-březen 1939).

⁴² Od založení Svazu až do své smrti byl náčelníkem A. B. Svojsík (1919-1938), po něm Bohuslav Řehák (leden-březen 1939) a Rudolf Plajner (1939-1940). Náčelní Emilie Milčicová (1919-1938) a po ní Vlasta Koseová (1939-1940).

⁴³ Německobrodské veřejnosti!, Hlasy z Posázaví, roč. XII, č. 47, 24. 9. 1920.

Většinou se scházeli dvakrát týdně, jednou za týden byly družinové schůzky a jednou týdně se scházel celý oddíl, většinou v neděli. Oddílová schůzka často spočívala ve výletu do přírody. Několikrát za rok byly pořádány víkendové vycházky i s přespáním. Vyvrcholením oddílové činnosti byl letní tábor. Když nebyla zrovna vhodná klubovna, tak se schůzky v zimě příliš často nekonaly. Zvláště tehdy, když měli propůjčenou bruslařskou ohřívárnu, která mohla sloužit jako klubovna pouze mimo zimní sezónu. Schůzky se také nekonaly po táborech a oddíl začal většinou fungovat až se začátkem nového školního roku.

Program schůzek byl zaměřen hlavně na skautskou praxi, pomocí her se chlapci a dívky učili skautské znalosti a dovednosti. Mezi základní skautské disciplíny patří znalost morseovky, signalizace, stopování, uzlování, znalost souhvězdí, první pomoc, dějiny skautingu a další. Na oddílových schůzkách jsou o těchto tématech konány přednášky, na družinových schůzkách spíše praktické nacvičování jednotlivých dovedností.⁴⁴ Byl vytvořen systém odborných zkoušek (tzv. odborek), za jejichž splnění se udělovala nášivka na kroj. Nejčastější byla odborka z první pomoci, plavání a táborových staveb. Na výpravách do přírody se učili rozdělat oheň, uvařit oběd, stopování, pozorování zvěře, postavení stanu. Ze základních znalostí a dovedností byli zkoušeni také, když chtěli získat prvotřídní nebo druhotřídní zkoušku. Brodský skaut a autor humorných povídek z oddílového života František Beránek píše ve své knize z roku 1934 o přípravě na tuto zkoušku: „Láka se připravuje na druhotřídní zkoušku. Není to hračka, nemyslete si! Vůdce Míra je přísný jako kantor ve škole, neodpustí ani čárky a Láka zkoušku musí mít... Zákon má nadřený, v tom se nesplete, pozdravy klapou. Hm. Všecko umí. I zašívát roztrhané kalhoty... Všecko, všecko je připraveno, jenom deník dobrých skutků, ten je nejtěžší a z toho má Láka strach.“⁴⁵

Kromě této činnosti skauti hráli různé hry, hlavně oblíbený volejbal, v němž pořádali turnaje. V zimě chodili bruslit a sáňkovat. Na schůzkách nesměl chybět ani zpěv s kytarou a humorné scénky. Dost času zabraly každoroční přípravy na tábor, kdy se musely impregnovat stanové celtý, opravovat inventář a sestavit program cvičení a her. Také příprava na vlastní propagační akce, jako byly skautské dny, oslavy k příležitosti založení oddílu nebo skautská akademie vyžadovala velké úsilí všech členů. Program činnosti se skládal i z pomocných

---

⁴⁴ Svojsík na valném sjezdu v roce 1928 řekl: „Výběr skautských prací a cvičení všech oborů musí mít každý vůdce na zřeteli, ať je s mládeží v táboře, v klubovně, nebo na vycházce, praxe dbejte v kursech i při sjezdech! Jen skautská praxe náležitě doplňuje výchovu rodinnou a školní, v ní je také tajemství oblíbenosti skautingu i záruka zdatu jeho konání.“ – zdroj: ŠANTORA, Roman et al. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC, 2012, str. 82.

⁴⁵ BERÁNEK, František Václav. *Povídky šedého bobra*. V Kamenné: F.V. Beránek, 1934, str. 90.

prací, které budou popsány dále. Stejně tak aktivnímu opatřování financí je věnována samostatná podkapitola.

Velkou změnu v dosavadní činnosti vyvolalo povolení pana Koláře postavit srub na svém pozemku u Kochánova v roce 1932. Během letního tábora byl srub postaven a následující roky tam skauti vyráželi každou volnou neděli pěšky, na kole nebo vlakem. Bylo to poprvé pouze jejich vlastní zázemí. Skautský program pozvedla účast brodských skautů na lesních školách. První lesní škola pro německobrodské skauty byla tzv. malá lesní škola, která byla uspořádána Velenem Fanderlíkem v roce 1927 u Matějovského rybníka.

Stejně jako jiné oddíly, i brodští skauti se několikrát pokoušeli psát oddílový časopis. Prvním pokusem byly hektografické modrofialové výtisky Ilustrovaného časopisu, který redigoval Jindřich Šmíd a František Beránek v první polovině 20. let. Obsáhl dva ročníky. Na něj navázal Evžen Štáfl v roce 1938, kdy byl rádcem družiny Vlků. Časopis nesl název Ilustrovaný zpravodaj junácké družiny Vlků 1. oddílu Německý Brod a titulní stranu tvoří věrná kresba nedávno postavené klubovny.⁴⁶ Časopis vysvětluje svůj název jako odkaz na první časopis ve 20. letech. Objevují se zde články z historie oddílu i současné činnosti, vzpomínky na tábory, ale i poučné a vtipné texty. Časopis byl psán ručně v jednom exempláři a ten putoval mezi družinami a četli jej i rodiče. Ale již po druhém čísle skončil, protože Evžen Štáfl přestoupil do jiného oddílu a jeho nástupce v něm nepokračoval. Dalším pokusem byl cyklostylovaný časopis s názvem Ostrovan (podle klubovny na Ostrově). Ten vydávali starší skauti. Obsahoval zábavné povídky o výletech a poučné články o významu jednotlivých skautských dovedností a zkoušek. V časopise se objevují i články o oddílové činnosti a její hodnocení, které není příliš kladné. Článek „Čeho je potřeba?“ vystihuje nedostatky v praktických dovednostech, v kázni, ale i v pochopení skautské ideové náplně: „Při nedávných hlídkových závodech ve skautských disciplínách jsme dobře poznali, v čem jsme slabí. Zjistili jsme, že téměř ve všem a v některých oborech ještě více. Tak například v signalizaci všechny hlídky k všeobecnému úžasu pohořely a o první pomoci ani nemluví.“⁴⁷ Článek apeluje především na rádce, kteří by měli jít mladším svěřencům příkladem. Časopis vysoké úrovně však stihl vydat pouze dvě čísla a poté činnost ukončil. Další časopis byl až v roce 1941 vydáván ilegálním oddílem Mravenců a nesl název Píseň mládí. Kromě oddílových časopisů se dochoval jeden táborový z roku 1936. Jmenoval se Bublanina, měl dvě čísla a byl psán ručně v jednom exempláři na táboře u rybníku Kukle. Obsahoval povídky, tajenky a báseň z táborového života.

---

⁴⁶ Viz příloha č. 8.

⁴⁷ Archiv Okresní rady Junáka Havlíčkův Brod (nezpracovaný), Oddílový časopis Ostrovan, č. 2, 22. 4. 1939.

Typickým oděvem skautů byl skautský kroj. Ten byl tvořen kloboukem, zlatožlutou khaki košilí, šedými manšestrovými kalhotami, skautským opaskem, zeleným žlutě lemovaným šátkem⁴⁸ a punčochami pod kolena. Jednotlivé družiny se odlišovaly pomocí stužek našitých na rameni. Chlapci ho objednávali, dívky šily samy. Nebyl příliš pohodlný, jak popisuje Otýlie Šmídová v oddílové kronice: „Naše kroje jsou velmi nepohodlné. V létě je v nich horko, v zimě zima. Halenky, které vůbec nepropouštějí vzduchu, leží na těle jak kus prkna a sukýnky? S těmi to není lepší.“⁴⁹

Klubovny

Schůzky mohou probíhat venku, ale za nepříznivého počasí je potřeba nějaké zázemí. K tomu, aby se mohli skauti scházet, potřebovali tedy nějakou místnost, nějakou klubovnu. Tu bylo vždy obtížné sehnat. Po založení oddílu v roce 1919 využili podpory ve škole⁵⁰ a scházeli se v gymnaziální třídě. Od roku 1921 získal 1. oddíl povolení pro schůzky od místní hasičské jednoty v hasičské zbrojnici. Stal se kolektivním členem hasičů a dostal několik instruktážních lekcí. Účastnil se hasičského cvičení a dokonce zasahoval při jednom požáru. Skautská klubovna však není pouze místem scházení. Mělo by to být místo, které svým vzhledem každému připomíná, že se nachází ve skautském domově. A tenhle požadavek hasičská zbrojnice nesplňovala. Skauti si ji nemohli vyzdobit podle svého. Hledali tedy dále a v roce 1924 se jim podařilo získat místnost v místní továrně Puritas. To byla továrna na konzervy a její majitel Otto Katz byl známým jednoho z členů oddílu. Konečně měli vlastní klubovnu pouze pro sebe. Vyzdobili si ji národními ornamenty, vůdcovským křeslem a na zeď pověsili vlastnoručně namalovaný obraz T. G. Masaryka. Zde bylo oslaveno 5. výročí založení skautingu ve městě, kterého se zúčastnil i Svojsík. Jeden člen a budoucí akademický malíř František Klikar namaloval i jeho obraz, který také zavěsili na zeď. Majitel továrny ji však musel v říjnu tohoto roku zavřít a skauti opět hledali místo, kde by se mohli scházet. Zase přes známé se jim podařilo domluvit si s bruslařským klubem zapůjčení bruslařské ohřívárny u rybníku v parku. Tato klubovna jim však sloužila pouze mimo zimní sezonu, protože v zimě byla ohřívárna hojně využívána bruslaři.

V roce 1932 po obnovení skautingu Miroslavem Pospíšilem se schůzky konaly u něj v bytě. Pak se mu podařilo získat pro svůj první oddíl hradební baštu na Kalinově nábřeží a druhý oddíl se scházel ve zrušené továrně Patria. Jejich cílem však bylo postavit si klubovnu

⁴⁸ Barva šátku se až do r. 1939 lišila podle oddílu.

⁴⁹ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), Zápisky dívčího oddílu skautek v Německém Brodě, zápis ze dne 19. 7. 1928.

⁵⁰ Profesor Berka a Vilém Lochman podporovali skautské hnutí.

vlastní a proto museli sehnat peníze. Pro veřejnost hráli loutkové divadlo a další příjem měli z prodeje knížky, kterou napsal František Beránek,⁵¹ a z prodeje losů. Větší obnos poskytlo také Místní sdružení z přebytků z táborů, darů a interní půjčky. Také městská spořitelna přispěla svým darem. Pozemek skautům propůjčil městský úřad v parku vedle kostela Svaté Trojice a v září 1934 byl při příležitosti oslav 15. výročí založení skautingu ve městě položen základní kámen. Majitel vedlejší vily se však postavil proti stavbě a místo muselo být opuštěno. Náhradní pozemek zapůjčil majitel mlýna Valenta a Procházka, oba členové Místního sdružení a rodiče skautů. Základní kámen byl tedy přenesen z parku na Ostrov u mlýna a začala stavba. Podíleli se na ní všichni členové oddílů a snažili se co nejvíce šetřit financemi. Vůdce Miroslav Pospíšil sehnal ze školy vyřazená okna a podlahu, od obchodníků zohýbané hřebíky z beden, které skauti vyrovnali a použili. I při nákupu dalšího materiálu se mu většinou podařilo vyjednat slevu. Malíř pokojů Jaroslav Michek jim klubovnu zdarma vymaloval. V březnu 1937 byla hotová klubovna slavnostně otevřena⁵². Byla postavena převážně ze dřeva a uvnitř vyzdobena v zálesáckém duchu. V čele trůnilo vůdcovské křeslo, nad kterým visel obraz zakladatele skautingu Baden-Powella a Antonína Benjamína Svojsíka. Po straně byly opřené prapory. Skauti ji však mohli využívat pouze necelé 4 roky, protože na podzim roku 1940 byla po zrušení skautingu gestapem zabavena. To vtrhlo do klubovny 3. listopadu zrovna v době, kdy měly skautky schůzku. Ta byla přerušena a klubovna zapečetěna.

Z výše řečeného vyplývá, že nebylo vždy jednoduché sehnat volné prostory. Většinou se skauti ke své klubovně dostali přes známé nebo rodiče jednotlivých členů. Nicméně podpora hnutí nechyběla ani ze strany městského úřadu, městské spořitelny a obchodníků, kteří skautům prodávali materiál se slevou.

Tábory

Letní tábor tvořil nejdůležitější část roku ve skautském životě a byl vyvrcholením celoročního programu. Na táboře se skauti učí žít ve volné přírodě, dokázat se o sebe postarat, postavit si vlastníma rukama stany a další táborové stavby, uvařit si, v noci ohlídat tábor před nechtěnými návštěvníky. Kromě toho je program naplněný hrami, při kterých si účastníci osvojují dovednosti jako třeba stopování, signalizace, střelba z luku, nákres plánku, pozorování zvířete apod.

---

⁵¹ BERÁNEK, František Václav. *Povídky šedého bobra*. V Kamenné: F.V. Beránek, 1934.

⁵² Fotografie viz příloha č. 2 a 3.

Proto se od počátku skautingu na tábory jezdí někam do přírody, pokud možno daleko od okolní civilizace. Německý Brod svým umístěním v severní polovině kraje Vysočina umožňuje nalézt vhodné místo i ve svém bezprostředním okolí. I to bude jistě důvodem, proč se většina táborů konala ve vzdálenosti do 30 kilometrů od města. Ve sledovaném období, tzn. v letech 1919-1940, uskutečnily oddíly celkem 39 táborů⁵³. Téměř všechny se konaly na území Čech a Moravy, pouze jednou se skauti vydali na Slovensko, a sice už v roce 1921.⁵⁴ V bezprostředním okolí měli tři oblíbená místa, kam se na tábory opakovaně vraceli. Bylo to hlavně Velké Dářko a Matějovský rybník, obě místa se nacházejí kousek od Žďáru nad Sázavou v oblasti krásných Žďárských vrchů. Na obou místech dohromady se tábor konal celkem desetkrát. Dalším oblíbeným místem v okolí byl Kochánov u Světlé nad Sázavou. Zde tábořili čtyřikrát za sebou a postavili si zde srub. K němu potom pořádali i víkendové výpravy. Pouze 11 táborů se konalo dále než 30 kilometrů od města. Důvodem kromě dostatku vhodných míst v okolí byla náročnost dopravy na vzdálenější místa a samozřejmě i finanční prostředky.

Před začátkem samotného tábora bylo potřeba získat povolení k táboření na daném místě. To se většinou vyřizovalo přes lesní správu, ale několikrát se tábor konal i na soukromém pozemku. Podle kronik i deníků skautům lidé vždy vycházeli vstříc. Například když se obrátili na továrníka Koláře, tak jim propůjčil svůj pozemek u Kochánova k táboření a dokonce si tam mohli postavit i srub. Bylo třeba také vybrat vhodné místo k táboření. Stany se stavěly v lese, na louce i na pasece. Nevýhodou umístění v lese byla možnost pádu stromu, což se brodským skautům málem vymstilo. Při bouři nebo vichřici několikrát spadl strom těsně vedle obydleného stanu. Jako vhodné tábořiště se osvědčilo místo u vody, v blízkosti rybníku nebo řeky. Součástí táborového života bylo plavání a jízda na lodích. Nevýhodou však bylo zase riziko zatopení při delším období dešťů. Podmínkou vhodného místa byla blízkost studánky s pitnou vodou.

Na tábory se jezdilo zásadně v červenci, srpen děti trávili se svými rodinami. Odjezd byl většinou naplánován na období po Husových oslavách. Těch se skauti účastnili ve městě. Až ve 30. letech odjíždí občas tábořit už před tímto datem a Husova památka je vzpomenu na táboře. Tábor většinou trvá 4 týdny. Délka je známa u 28 táborů, z nichž 17 jich trvalo čtyři týdny a pouze 6 táborů dva týdny a méně.

---

⁵³ Viz příloha č. 1.

⁵⁴ Původně chtěli jet až na Podkarpatskou Rus, ale cestou byli varováni před loupežníkem Nikola Šuhajem, který se tam v té době pohyboval, takže změnili plán a tábor uspořádali na Slovensku u obce Východná.

Počet účastníků byl hodně proměnlivý a závisel na aktuálním počtu členů v oddílech, na počtu oddílů, ale i na tom, jestli jely tábořit oddíly dohromady, nebo každá družina zvlášť. Jenom dívčí oddíl jezdil tábořit zpravidla samostatně, pouze v roce 1938 jely dívky do Měsíčního údolí u Vlašimi spolu s chlapci, ale zde si zbudovaly samostatný „podtábor“. Většinou se táborů účastnilo 10-20 účastníků, několikrát jejich počet dokonce převyšoval číslo 30. Když se přihlásilo příliš málo členů, byl tábor spojen se skautským oddílem z jiného města.

Na vyhlédnuté místo se účastníci tábora dopravovali většinou vlakem. Způsob dopravy je znám u 16 táborů, z toho 10x byl použit vlak. Pouze 3x se jim podařilo sehnat auto (poprvé v roce 1935), které jim na místo dovezlo alespoň zavazadla. Cestou na svůj první pokusný tábor v roce 1919 naložili zavazadla po vzoru prvního Svojsíkova tábora na vypůjčený vozík a na místo došli pěšky. A na tábor k Velkému Dářku v roce 1926 jim podle kroniky „bílý najmutý koníček vezl zavazadla“.⁵⁵ I když cestou na tábořiště použili vlak, alespoň část cesty však většinou museli dojít pěšky. Pěkně svou cestu popisuje Miloš Drdáký, účastník tábora, který se konal v roce 1921 u Spálavy: „Nejel jsem tehdy s ostatními, přijeli jsme s bráchou asi o týden později. Pamatuji se, že můj desetiletý bratr Ferda neunesl svá zavazadla a tak zbylo na mě, abych vlekl oba rance. Byly to rance v pravém slova smyslu, neboť vše potřebné bylo zabaleno do prošíváné pokrývky a převázáno provazem. Vlekli jsme se za parného dne z Chotěboře, pěšinkami na Lány a odtud do těch kopců a tam jsme u studánky s ropuchou našli v kraji vysokého lesa tábor z pláten toho času bez podsad, právě budovaných.“⁵⁶

První dny tábora probíhaly v duchu výstavby.⁵⁷ Ze všeho nejdříve bylo potřeba postavit stany. Specifikem českého skautingu jsou stany s podsadou.⁵⁸ Jejich stavba může zabrat i několik dní, proto skauti častokrát postavili nejdříve jen provizorní stany bez podsad. Stavba stanu byla významným výchovným prostředkem. Skauti si tím cvičí zručnost a plno dalších dovedností, také proto dávají vždy přednost stanovému městečku před spaním pod střechou. Pouze na dvou tábořích bydleli v hájovně, a sice na tábořích oddílu vlčat, který byl tvořen pouze malými chlapci.

---

⁵⁵ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1926.

⁵⁶ Tamtéž, rok 1921.

⁵⁷ Fotografie stavby tábora viz příloha č. 9.

⁵⁸ Podsadové stany byly vymyšleny na táboře roku 1913, viz ŠANTORA, Roman et al. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC, 2012, str. 48.

Podsady se stavěly ze dřeva, hajný skautům většinou ukázal, které stromky mohou pokácet a použít na stavbu i na topení. Jindy použili dřevo jen na konstrukci a mezery vyplnili pláty kůry, kterou ze stromů oloupali. Často používali krajinky, které byly na pile snadno dostupné. Párkrát si dokonce koupili dražší prkna. Naopak skautky v roce 1928 na svém táboře měly málo peněz a nedostatek dřeva vyřešily postavením kamenné podsady. Stejný problém řešili skauti na svém posledním táboře před zákazem skautingu v roce 1940 vyrobením slaměných podsad.

Na podsadu se musí připevnit celta. I jejich nedostatek však brodské oddíly několikrát pocítily. Už v roce 1919 při plánování příprav na první pokusný tábor chlapci zjistili, že mají pouze čtyři stanové dílce. Tento problém vyřešili postavením velkého patrového stanu. Stejně se tam však nevešli všichni a tak někteří museli z Brodu do tábora docházet. Stejná situace nastala ještě na dalších třech táborech a řešila se opět stavbou patrových stanů a v roce 1935 se vůdci podařilo vypůjčit si velkou autoplachtu a z ní postavit velký stan. Většina celt byla ve tvaru jehlanu, pouze několikrát měli stan ve tvaru A. Když byla plachta natažena, bylo potřeba uvnitř postavit postele, na které si skauti položili slamníky a na nich spali. Ty se nechávaly vycpat u okolních zemědělců nebo ve mlýně. Slamník býval položen na prknech, ale když měly skautky na svém táboře v roce 1928 nedostatek dřeva, položily si ho jen na kameny a chvojí. Pěkný popis postelí tohoto tábora nabízí oddílová kronika: „Naše postýlky se musí skoro denně sluniti, protože by se nám pod nimi usadili broučci a to my nechceme. Pod slamníčkem má každá svou kořist. Suché chvojí, nebo nějaké to prkénko, trochu hlíny a nejčastěji, ba myslím, že všechny mají placaté dlažbáky. Opravdovská Záhořova lože. Ano, spíme na kamenech.“⁵⁹ Dívky si vnitřky svých stanů pěkně zdobily. Stolky měly přikryté květovanými šátky a na nich vázičky s lučními květy. Jeden stan byl většinou pro 2-3 osoby, ale stavěly se i větší (např. patrové).

Mezi další stavby, které si museli účastníci tábora vybudovat, patří kuchyň s kamny, latrína, stožár na vlajku, brána a táborový kruh. Na jednom táboře si dokonce vysekali do blízké skály sklípek. Všechny tyto stavby museli skauti postavit sami, párkrát jim přijeli na pomoc starší skauti z města.

Táborový program se skládal převážně ze tří okruhů činnosti. Jednak z vlastního přežití v přírodě, což znamená výstavba tábora, shánění dřeva na topení, shánění potravin,

---

⁵⁹ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), Zápisky dívčího oddílu skautek v Německém Brodě, zápis ze dne 12. 7. 1928.

vaření a noční hlídání před nechtěnými hosty. Do druhého okruhu by se daly zařadit skautské disciplíny, jak teoretické, tak praktické, a třetím okruhem byly hry a fyzické cvičení.

Potraviny se nakupovaly v okolních vesnicích, u místních zemědělců nebo u mlynáře. Sami sbírali borůvky a houby a lovili ryby. Část potravin si přivezli z domu a v neděli jim rodiče dováželi buchty na přilepšenou. Jídelníček měli pestrý a všechno si uvařili sami. Pouze na dvou táborech jim vařily maminky, a sice na táboře vlčet v roce 1935 a na táboře v roce 1940, kdy byl všeobecný nedostatek potravin, a kvůli lístkovému systému si na tábor vzali paní Melenovou ze Sdružení přátel Junáka, která organizovala vaření za účelem co největšího šetření.

Noční hlídání bylo na táborech zavedeno jednak z praktického hlediska, ale také proto, aby se skauti naučili nebát se v noci o samotě, aby se naučili vnímavosti a rozeznávání jednotlivých zvuků a samozřejmě také plnit povinnosti, které nemusí být vždy zrovna příjemné. Většinou byly za noc stanoveny čtyři hlídky po dvou hodinách. Nedržely se však na všech táborech, dobové deníky tento nedostatek vysvětlují malým počtem účastníků a jejich leností.

Skautské disciplíny byly zpravidla stejné jako na oddílových schůzkách, mnohem více se však na táborech využívalo přírodního terénu a praktického využití nabytých znalostí. Také zde byla mnohem větší příležitost plnit jednotlivé odborky a další zkoušky. Táborovou specialitou bylo splnění zkoušky Tři orlí pera.⁶⁰ Tu brodští skauti poprvé skládali na táboře v roce 1929, kde se odznak podařilo získat šesti skautům. Skládá se z jednoho dne mlčení, jednoho dne hladovky a jednoho dne samoty včetně nočního přespání mimo tábor. Po splnění zkoušky následuje rituál předávání odznaku, který zahrnuje i třikrát švihnutí prutem dotyčného přes záda. Spolu s odznakem skaut dostane i své nové skautské jméno. Smysl zkoušky popisuje Evžen Štáfl, ve svém deníku z roku 1939. Zápis napsal poté, co splnil třetí bod zkoušky a strávil noc a den mimo tábor. „Sama nálada, kterou ve mně vynutila příroda, nutila mě a nutila by jistě každého k přemýšlení. O čem přemýšlet – o 3 orlích perech, zní nařízení Messalovo. Každý bod zkoušky a 3 orlí pera má hluboký morální význam pro junáka. Hladověť 24 hodiny je dobrý cvik pro sebezapření. Mlčením učíme se ovládat své tělo od zbytečného mluvení, protože život dá chvíle, kdy toho (a třeba i jiných věcí k ovládnutí) budeme lehko potřebovat. Skrýváním od východu do západu slunce, v klidu, nikým nerušen do myšlenek týkajících se života člověka, žijícího přírodním zákonem mravním, pozorování přírody, do jejíhož klínu se navracíš. Přenocování nás pěkně sblíží s přírodou... Tři rány

---

⁶⁰ Svazem junáků-skautů RČS oficiálně založen odznak Tři orlí pera v roce 1927.

prutem jsou doplňkem hladovění... Zkouška a orlí pera je dobrou přípravou pro život: Buď připraven!“⁶¹

Skautské dovednosti se často prolínají s hrami, pomocí kterých v nich skauti navzájem soutěží. Nejvýznamnější z nich byla téměř na každém táboře pokladová hra. Velmi oblíbenou hrou byl volejbal, který se hrál na všech táborech s velkým nadšením. Oblíbené byly i vodní hry. Na rybníku si půjčili loďky nebo postavili vor a hráli vodní bitvy. Každé ráno byla rozcvička spojená s během, tzv. ranní čtvrt hodinka/půl hodinka.

Součástí táborového života byly i pomocné práce, většinou dohodnuté s lesní správou. Tak v roce 1921 a 1922 pomáhali při mniškové kalamitě, jak píše účastník tábora Miloš Drdáček ve svém deníku: „Táborový život byl organizován pro skautskou práci, ale protože to bylo v neblahém roce mniškové katastrofy, chodili jsme po lese a tloukli mnišky v celých tisícovkách. Večer celá mračna těchto mūr s mrazivě chladnými očima padala do našich ohňů.“ Na táboře následujícího roku byli zase domluvení s porybným, který jim dovolil chytat ryby, a oni na oplátku hlídali před pytláky. V roce 1924 tábořili pod hradem Cornštejnem a jako záslužnou práci upravili turistické cesty vedoucí k hradu. Když se tábor konal u jejich oblíbeného Matějovského rybníku, lesní správa je požádala o nadhánění kachen při lovu. Jindy dostali za úkol kácení lesního podrostu.

Další částí programu byly výpravy a poznávání okolí. Chodili převážně přírodou, ale občas zavítali i do města. Večery byly tráveny u ohně za zpěvu písní doprovázených na kytaru, harmoniku nebo mandolínu. Několikrát za tábor se pořádal velký slavnostní oheň. Při něm se skládal skautský slib a předával odznak tří orlích per.

Jelikož tábory většinou trvaly téměř celý měsíc, byla neděle určena jako návštěvní den. V neděli se na své děti přijížděli podívat rodiče a přiváželi jim něco na přilepsenou. Kromě toho každý tábor navštívil okresní, resp. župní zpravodaj, který je objížděl a kontroloval. Na dívčím táboře v roce 1928 bylo skautkám vyčteno, že mají příliš nízké podsady (ty ale byly z důvodu nedostatku financí na dřevo). Nejvýznamnější návštěvu mohl hostit tábor v roce 1933, na který se přijel podívat Antonín Benjamin Svojsík. Kronika vtipně popisuje jeho příchod: „Najednou u kuchyně, kde se vzal, tu se vzal, objevil se statný muž, asi padesátník – pláštěnka přes ruku – a dal se s hochy do řeči: ‚Tak chlapci, jak se vám tu líbí? Kdopak z vás dneska vařil, co? Už jsi byl vícekrát na táboře?‘ a s úsměvem se pásl po rozpačitých tvářích odpovídajících chasníků. ‚Já vím, že si myslíte: co takový pupkáč ví o

---

⁶¹ Osobní archiv Evžena Štáfle (nezpracovaný), Táborový deník Evžena Štáfle, záznam ze dne 12. 7. 1939.

táboření, co nám to tady dává za otázky. Vždyť vám to vidím na nose. Tak, abyste věděli, já jsem Svojsík!“⁶²

Když poblíž tábořil jiný skautský oddíl, bylo samozřejmostí, že se skauti vzájemně navštěvovali a nechávali se inspirovat odlišným programem. Hráli spolu volejbalové turnaje a uspořádali společný táborový oheň. Zajímavou návštěvou byli také Angličani a francouzští skauti. Tábor většinou vzbudil zájem svého okolí, z deníků můžeme vyčíst, že někdy je brali za sirotky a litovali jejich způsob života, na táboře u Kochánova v nich naopak vesnická mládež viděla zpestření večerů. Tyto návštěvy však nebyly vždy vítané, jak popisují skautky tábor u Náchodu v roce 1928. Večer k nim přišla větší skupina chasníků, posadila se doprostřed tábořiště a odmítala odejít. Dívky se je pokoušely vyhnat, ale tato snaha byla dlouho neúspěšná. Až na pár výjimek se k tábořícím skautům lidé chovali příjemně. Hlavně hajní je měli rádi, často se setkáváme s hodnocením typu: „náš hajný byl mladý pán, rozumějící mládeži tak, jako lesu samému“⁶³ nebo: „když druhému oddílu jel zajistit br. Charousek místo k táboření pod Radhoštěm na Dolní Bečvě, měl tamní mlynář takovou radost, že bude hostit skauty, že sliboval hory doly zdarma.“⁶⁴

Cena tábora je známa jenom u několika let, takže se z toho nedají dělat příliš závěry. Pohybovala se v závislosti na vzdálenosti tábořiště od Německého Brodu, délce tábora, počtu účastníků a dalších okolnostech. U táborů, kde je cena známá, se průměrně dá říci, že v průběhu sledovaného období za tábor zaplatila jedna osoba kolem 150 Korun. Několikrát účastníci pocítili nedostatek financí a ten řešili snahou vydělat si peníze nebo si vystačit s menšími náklady. V roce 1921 byl konán tábor na Slovensku, kde si na jídlo vydělávali hraním loutkového divadla. Na táboře následujícího roku zase sbírali maliny a chodili je prodávat do nedalekého města.

3.4. Členská základna

Soupisy členů se bohužel nezachovaly v úplnosti, není tedy možné stav členstva zmapovat dopodrobna. V roce 1919 měl oddíl při registraci 45 členů. Následující rok se rozdělil na dva po dvaceti členech. Krátce pak fungoval ještě 3. oddíl Karla Doležala a roku 1921 se ke stávajícím třem oddílům přidal ještě oddíl dívčí. Ve 20. letech počet členů narůstal, ale roku 1928 se 2. oddíl rozpadl z důvodu nedostatku vedoucích a jeho členové přešli do prvního. Problém nastal o dva roky později, kdy se oddíl stal uzavřenou společností

⁶² Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1933.

⁶³ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), Táborový deník Evžena Štáfla, rok 1939 (den neurčen).

⁶⁴ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1924.

a nepřibíral nové členy. To postupně vedlo k jeho zániku a v roce 1931 ve městě žádný oddíl neexistuje. Skauting je obnoven až následujícího roku zásluhou učitele Miroslava Pospíšila, který ve škole nabral 20 členů. Počet se dále rozrůstá, zvláště po velké slavnosti roku 1934, kdy se přihlásilo plno nováčků a opět došlo k rozdělení oddílu na dva, a navíc Miroslav Pospíšil zakládá Smečku vlčat, která má však prozatím jenom 10 členů. Jako důsledek slavnosti vzniknul i 25. oddíl táborníků, který vytvořili bývalí skauti se svými rodinami, neměl však delšího trvání. Během druhé poloviny 30. let členská základna dále narůstá až na počet 126 v roce 1939, což je součet obou chlapeckých i dívčího oddílu. Dívky ve městě tvořily vždy pouze jeden oddíl a jejich počet býval nižší než u chlapců.

Noví členové se nabírali v průběhu celého roku, ale organizovanější nábor býval po jednotlivých veřejných akcích a oslavách. Když byl vůdce zároveň učitelem, nabíral žáky ze své třídy a jindy se pozvánka ke vstupu do oddílu objevila v místním tisku. Stávající skauti tam přiváděli své sourozence a kamarády. Existovalo několik rodin, ve kterých se dlouhodobě skautingu věnovali téměř všichni členové. Nábor také záležel na daném stavu členstva a vůdců. Pokud měli zrovna členů hodně a vůdců nedostatek, tak nové členy spíše nechtěli, a naopak pokud byl nedostatek členů, tak nové potřebovali. Na druhou stranu v roce 1930 nové členy nebrali a stala se z nich uzavřená skupina, také se pak ale oddíl rozpadl. Celkově se domnívám, že záleželo spíše na kvalitě než na kvantitě, sami v jednom článku píší, že neshání nové členy, nikoho nenutí, kdo chce k nim, musí tak učinit po zralém uvážení, to pak má cenu.

Z neúplných seznamů jmen se nedají dělat přesné závěry, přesto se pokusím rekonstruovat, jak dlouho členové v oddílech zůstávali. Nejdéle ve skautingu působil Zdeněk Holešák, a sice téměř po celé sledované období, v letech 1921-1940. Dlouho zde působil i František Beránek, Miroslav Pospíšil a další. Dlouholetí členové začínali jako děti a postupně se dostali až na vůdcovské místo. Přesto je velké množství členů, kteří po roce nebo po dvou odcházejí. Za celé období jsou známa jména celkem u 364 skautů. Z toho větší polovina, tedy 190 členů, byla v oddíle pouze jeden rok.⁶⁵ Dalších 82 navštěvovalo skautský oddíl 2 roky a 40 členů vydrželo pět a více let. Je otázka, proč se členové tak často střídali. Na druhou stranu si myslím, že podobný stav je i dnes, takže důvody k této situaci mohly být také podobné jako v současnosti, přestože se z dostupných pramenů příliš vyčíst nedají. Jednak každého skautský program nemusel nadchnout, jednak mohl dotyčný vstoupit do oddílu až ve věku, kdy ho začaly zajímat jiné věci, nebo šel na školu do jiného města, a důvodem odchodu

---

⁶⁵ Nebo jejich členství není následujícího roku známo.

z oddílu mohly být samozřejmě i osobní spory. Naopak bych viděla jako pozitivní skutečnost, že 40 členů zůstalo pět a více let. Vůdci se ve své funkci střídali většinou kvůli odchodu na školu nebo změně pracoviště. Mnoho skautů bylo zároveň členy jiných organizací, hlavně Sokola, Klubu českých turistů, Spolku divadelních ochotníků a dalších.

Vůdci se stávali často učitelé nebo studenti. Už prvním vůdcem se stává učitel Vilém Lochman a jeho nástupci Miroslav Pospíšil, František Beránek, Jan Charousek a Jindřich Šmíd měli rovněž povolání učitele. Od roku 1918 si skauti mezi sebou tykali.⁶⁶ Nabízí se tedy otázka, zda se nepřekrývala autorita učitele a autorita oddílového vůdce. Autorita vůdce měla být velká a tím že je skauting založen na dobrovolnosti, by se autorita představených měla ještě zvyšovat. Z deníků vyplývá, že děti svého vůdce brali jako vzor, jako toho, kdo se o sebe a o ostatní dokáže postarat, jako toho, kdo má hodně znalostí a dovedností a dokáže je předávat (samozřejmě jsou i výjimky). Z toho plyne respekt k vůdcům a na tom je skautská výchova založena. Tudíž se domnívám, že funkce učitele a vedoucího se nepřekrývaly, ale naopak doplňovaly. Dobrý učitel může svou autoritu životem v přírodě spíše zvýšit. Z pohledu učitele vidím navíc výhodu v jeho pedagogických znalostech a v hlubší znalosti dětí, nehledě na výhodu při náboru. Mnoho skautů se během německé okupace zapojilo do odboje. Z Německého Brodu je znám především Jan Laška a Stanislav Zimprich, kteří jako letci bojovali v anglické armádě, ale ani jeden válku nepřežil. Jiní prokázali statečnost při pomoci partyzánům (Vilém Mička), při útěku z koncentračního tábora (Pavel a Josef Sztachové) nebo při pokračování ve skautské činnosti v ilegalitě.

3.5. Finanční situace a získávání prostředků na provoz

Skauti na pořádání svých podniků potřebovali také peníze. Jak na nákup krojů nebo alespoň látky na ně, odznaků, praporů, tak i na nájem nebo postavení klubovny a pravidelně určitý obnos spotřebovaly oddílové výlety a letní tábory. Častým problémem pak býval nedostatek stanových dílců, nedostatek dřeva na podsady a někdy dokonce nedostatek potravin. Určitá částka se musela platit jako roční příspěvek za registraci oddílu do pokladny Svazu skautů.⁶⁷ Finance si skauti často opatrovali sami a to všemožnými způsoby. Pořádali různé akce, prodávali vlastnoruční výrobky, hráli divadlo. Určitý finanční obnos dostávali od Místního sdružení, jehož členové platili členské příspěvky.

---

⁶⁶ „Na výborové schůzi 29. 10. 1918, kdy vedoucí skautští činovníci vítali lepší budoucnost národa, starosta Rössler Ofovský navrhl, aby si členové Junáka navzájem tykali a oslovovali se ‚sestro‘ a ‚bratře‘, což bylo jednohlasně přijato.“ – zdroj: ŠANTORA, Roman et al. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC, 2012, str. 59.

⁶⁷ V roce 1920 byla částka 10 Kč ročně za oddíl a následně zvýšena na 25 Kč.

Dokud se scházeli ve školní třídě, dostali na starost meteorologickou stanici, která zde byla umístěna a ze které za drobný příspěvek pořizovali hlášení meteorologickému ústavu. Značným finančním přínosem byl výtěžek z pořádání akademie roku 1921 vybraný na vstupném. Stejně tak následně konaný „skautský jarní den“ pomohl skautům v jejich finanční situaci. Vstupné bylo na celý den 2 Kč, na večerní táborový oheň 1 Kč.

V tomto roce také začali hrát loutkové divadlo. Na konci dubna 1921 získali od okresního úřadu povolení pořádat divadelní představení v Německém Brodě a okolních vesnicích. Povolení umožňovalo hrát divadlo každou středu v Německém Brodě a každou neděli v obcích Svatý Kříž, Lípa, Veselý Žďár, Knyk, Břevnice a Pohled. V těchto obcích už byli skauti známí ze svých vycházek, v Břevnici ze svého prvního tábora, v jejíž blízkosti byl konán, a Veselý Žďár byla rodná obec vůdce oddílu Aloise Čapka. Každou neděli naložili malé skládající divadlo, které oddílu věnovali dva členové, na káru (v zimě na sáně) a táhli do vesnice. Většinou hráli hry od Matěje Kopeckého. Výtěžek⁶⁸ měl jít na letní tábor, který byl nakonec pořádán na Slovensku. Sebou si vzali i divadlo, které jim pomohlo získat nějaké peníze na potraviny, jichž se jim nedostávalo. Divadlo bylo později věnováno české menšinové škole ve Frýdnově.⁶⁹ Znovu začali hrát divadlo v roce 1933, kdy potřebovali finance na dostavění srubu u Kochánova a na stavbu plánované klubovny. Pronajali si loutky a hráli v bývalé restauraci Port Artur v parku. Hráli každou středu a sobotu a z každé hry dostali 10% hrubého zisku. Průměrně tedy brali 15 Kč za týden. Kromě toho měli zisk z každého pátého nebo desátého představení celý pro sebe. „Je to tedy malý, ale přece dobrý příspěvek do naší hubené pokladny.“⁷⁰ Konkurovat jim však začal svým loutkovým divadlem Sokol, který měl představení ve své sokolovně. Dalším problémem bylo zvýšení finančních požadavků majitelem loutek s počátkem následujícího roku. Na loutkové divadlo tedy rezignovali a začali provozovat divadlo hrané. V této době vydal František Beránek svou knížku skautských povídek s názvem *Povídky šedého Bobra*⁷¹ ve prospěch Národní jednoty pošumavské a také jako další zdroj příjmů pro postavení nové klubovny. Na novou klubovnu byl použit i výtěžek z oslav 15. výročí založení skautingu ve městě, dar od městské spořitelny a interní půjčka člena Místního sdružení. Československá obec židovská nabídla skautům finanční částku, kdyby oplotili historický hřbitov polských uprchlíků u Pražské silnice. Peníze

⁶⁸ Z jednoho nedělního dne měli výtěžek 113 Korun.

⁶⁹ Dnešní Mírovka; na škole učil František Beránek, člen oddílu a zároveň organizátor Národní jednoty pošumavské, který navrhl, že budou hrát českým dětem v této obci a nakonec jim divadlo nechali.

⁷⁰ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), Jak jsme táhli divadelní káru, neboli skauti ve službách dřevěné Thalie, str. 3

⁷¹ BERÁNEK, František Václav. *Povídky šedého bobra*. V Kamenné: F.V. Beránek, 1934. Následujícího roku napsal ještě *Poselství na březové kůře* (BERÁNEK, František Václav. *Poselství na březové kůře; Tři orlí péra*. V Kamenné: F.V. Beránek, 1935).

skauti získávali i pořádáním výstav skautských výrobků a jejich prodejem. Určité finanční ulehčení představovalo i přistoupení fotoamatéra Kroutila do oddílu, který pak fotil na skautské legitimace nemajetné členy zdarma.

Přes všechny tyto aktivity skauti neměli vždy dostatek financí a museli situaci řešit improvizací. Když neměli dostatek stanových celt, postavili si patrové stany. Když neměli dostatek dřeva na podsady, použili kameny nebo slámu. Také si spořili do klubovní pokladničky a peníze pak použili na společnou útratu.

3.6. Vnitřní problémy

Mezi členy jednotlivých oddílů a mezi oddíly navzájem nepanovala vždy jednota. Obzvláště vznik nového oddílu nebo výměna činovníků nebyla vždy jen kvůli vnějším okolnostem, nýbrž někdy také kvůli osobním sporům. Samozřejmě ani jednotliví členové spolu vždy nevycházeli zrovna dobře a to se pak řešilo odchodem jednotlivce z oddílu nebo přestupem do oddílu jiného. Těchto případů však nebylo mnoho.

Již v prosinci roku 1920 nastaly spory při ustavení Místního sdružení Svazu skautů. Proti okresnímu zpravodaji, Vilému Lochmanovi, vznikla opozice a on se následně své funkce vzdal. Další problém nastal roku 1922 na schůzi Místního sdružení, kdy při jednání o ustavení sborového vůdce se mezi jednotlivými oddíly „jeví značná řevnivost“.⁷² Druhý a třetí oddíl navrhoval kandidáty, se kterými ale první oddíl nesouhlasil. Nakonec bylo rozhodnuto tuto funkci prozatím neobsadit.

Roku 1933 vůdce Miroslav Pospíšil, který před dvěma lety obnovil skauting ve městě, rezignoval na svou funkci a založil Smečku vlčet.⁷³ Otázka zní, proč tak náhle opustil svůj oddíl, který si sám vytvořil. Kronika dává odpověď, že kvůli tomu, že s chlapci nejel v létě na tábor, se jim odcizil a nechtěl už s nimi pokračovat. Mohl být v oddíle neoblíben, což naznačuje František Beránek ve své knížce humorných povídek ze skautského života, ve které popisuje skutečné události, jen je svým vypravěčským uměním přibarvuje a skutečným postavám dává občas jiná jména: „mezi námi on chudák ztratil autoritu, jak se říká, protože je už, řekněme starší, má bříško a ani na jeden strom nevyleze, ale nic ve zlém, má chlapce rád, jenže chlapci říkají, že jim trošičku nerozumí.“⁷⁴ Zde píše o nějakém vůdci, kterého však

---

⁷² Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1922.

⁷³ Chlapci ve věku do 12 let.

⁷⁴ BERÁNEK, František Václav. *Povídky šedého bobra*. V Kamenné: F.V. Beránek, 1934, str. 98.

nejmenuje, tudíž jím mohl, ale také nemusel být Miroslav Pospíšil.⁷⁵ Ten se každopádně rozhodl věnovat mladším chlapcům a ke konci srpna se dokonce zúčastnil vlčácké lesní školy.

Po slavnostech 15. výročí skautingu se přihlásilo hodně nováčků a došlo ke sporům o jejich rozdělení mezi družiny, které se také vyřešily založením nového oddílu, který vytvořili nováčci spolu s dosavadním vůdcem Zdeňkem Holešákem, a vedení druhého oddílu převzal Jan Jůzl.

I na táborech se občas objevily spory a odmlouvání, někdy se chlapcům nechtělo ranní cvičení, jindy si stěžovali na špatně uvařené jídlo, práci, mokro a nepohodlí.⁷⁶ Ale většinou si po několika dnech zvykli, pochopili krásu života v přírodě a nakonec se jim z tábora ani odjet nechtělo. Vzpomínky z tábora v roce 1926 ukazují, že ti, kteří si na tento způsob života nezvykli, to měli v kolektivu ostatních těžší: „Všichni si libovali v táborové pohodě, až na několik ‚P. S.‘ (posera skaut), kteří vzdychali po brodském ‚korse‘.“⁷⁷ Jindy si stěžuje na táborové vztahy v té době rádce Evžen Štáfl: „Večer mne Ik-ki trochu dopálil a mnoho jiných ‚bratří‘ též. Nedá se ale nic dělat. Pravého kamaráda jsem v táboře dosud nenašel.“⁷⁸ Pár dní nato si stěžuje na své pomocníky v kuchyni: „Mám vaření. Pomocníci moji jsou lajdové.“⁷⁹ Závěrem se dá říci, že přestože se vnitřní problémy také občas naskytly, stejně jako v každé větší skupině lidí, nebylo jich mnoho.

3.7. Korespondence s centrální linií skautingu a vztah k oddílům z jiných měst

Skauting v Německém Brodě nebyl osamocen ve své činnosti, ale existovala silná provázanost s ústředím Svazu a spolupráce s oddíly z okolních měst. Už samotný vznik je spojen s přednáškou budoucího náčelníka Svazu⁸⁰ a vznik dívčího oddílu s přednáškou náčelní. Oddíly už od počátku o své činnosti podávají hlášení, hned po uskutečnění prvního tábora chlapci píší do ústředí a jako odpověď jim přichází dotazník, zda se skutečně chtějí zaregistrovat: „Bratře! Děkuji Ti za zprávu o Vašem prázdninovém táboření. Založili jste již řádný oddíl a chcete vskutku skautovati? Jen výletování nemá valné ceny! Zasílám Ti dotazník, který dle skutečnosti vyplň a co nejdříve nám ho vrať. Máš-li nějaké obrázky z Vaší

⁷⁵ Miroslav Pospíšil se narodil roku 1900, v této době mu tedy bylo kolem 30 let.

⁷⁶ Pěkně svou nespokojenost prvních dní v táboře popisuje ve svém deníku Jiří Wolker: „Jak jsem záviděl myslivci, že může bývat v takovém ráji mezi teplými stěnami při teplých pokrmech. Já vysazen zimě, únavě, hladu a dešti cítil jsem to dvojnásob a ve studených ranních hodinách klnul jsem si, proč jsem nezůstal doma v teplé posteli.“ – WOLKER, Jiří a SVOJSÍK, Antonín Benjamin, ed. *Táborový deník šestnáctiletého Jiřího Wolkeru*. Praha: Václav Petr, 1928, str. 24.

⁷⁷ Osobní archiv Evžena Štáfle (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodského, rok 1926.

⁷⁸ Osobní archiv Evžena Štáfle (nezpracovaný), *Táborový deník Evžena Štáfle*, záznam ze dne 17. 7. 1939.

⁷⁹ Tamtéž, záznam ze dne 23. 7. 1939.

⁸⁰ Přednáška byla uskutečněna 30. 4. 1919 a Svaz založen 7. 6. 1919, předtím spolek nesl název Junák – český skaut a A. B. Svojsík byl jeho vrchním vůdcem.

činnosti, zašli nám je pro časopis Junák. Přikládám dále oznámení o vydání junácké příručky. Očekávám Tvé zprávy co nejdříve!“⁸¹ A. B. Svojsík německobrodské skauty navštěvoval častěji, při příležitosti různých oslav, akademií nebo se přijel podívat na tábor. Kvalitu programu kontroloval také okresní a župní zpravodaj. Německobrodští skauti odebírali časopisy vydávané ústředím, především časopis Junák – skaut československý a jeho odbornou přílohu Vůdce, časopis Skaut – Junák, časopis Skauting a další. Podpis jednoho ze zakladatelů brodského skautingu, Aloise Čapka, se nachází na příručkách jako Skauting v rámci tělesné výchovy,⁸² Výchova občana republiky skautováním,⁸³ Názor lékaře o skautování.⁸⁴ Knihu Základy junáctví od A. B. Svojsíka vlastnil jeden z prvních brodských skautů již během první světové války. Ve skautských časopisech se objevovaly i články o činnosti brodských oddílů a od jejich jednotlivých členů.

Německobrodští skauti se také účastnili centrálně pořádaných akcí. V srpnu 1921 vypravili delegaci na slavnosti v Olomouci, které zde pořádal Svaz, roku 1931 se v Praze konaly Tábory slovanských skautů (tzv. první slovanské jamboree),⁸⁵ kterých se také účastnilo několik skautů původem z Brodu, nereprezentovali však brodský oddíl, protože v té době ve městě neexistoval. Brodští skauti také spolupracovali se skauty z okolních měst, pomáhali jim se založením oddílu, účastnili se jejich akcí a oslav a někdy s nimi i tábořili. Se založením oddílu pomohli v Humpolci, kam jel roku 1922 Alois Čapek instruovat tamní zájemce, a následujícího roku vzali tři humpolecké skauty na svůj tábor, aby zde mohli nabrat zkušenosti. Silná spolupráce byla také se skauty v Chotěboři, Světlé nad Sázavou, Hlinsku, Přibyslavi a dalších městech. Při slavnosti 15 let skautingu v Německém Brodě přijelo mnoho skautů z blízkých i vzdálenějších měst: „...pochodovaly vzorné čtyřstupy vlčat, skautek a junáků z Kolína, Čáslavě, Golčova Jeníkova, Chotěboře, Hlinska a oddílů místních.“⁸⁶ Také když jeli na tábor a v blízkosti tábořili skauti z jiného města, vždy se vzájemně navštěvovali, pořádali turnaje a besedovali u táborového ohně. Různé soutěže a turnaje byly pořádány častěji a jejich výsledky někdy zachytil místní tisk. Tak v dubnu 1936 zvítězili německobrodští skauti ve stolním tenisu nad skauty přibyslavskými a roku 1932 byl konán skautský lyžařský přebor německobrodské župy.

⁸¹ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, Dopis od tajemníka spolku Nováka, 9. 9. 1919.

⁸² WEIGNER, Karel. *Skauting v rámci tělesné výchovy*. Praha: J. Springer, České lidové knihkupectví a antikvariát, 1919.

⁸³ SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Výchova občana republiky skautováním*. Praha: J. Springer, 1920.

⁸⁴ KLIKA, Čeněk. *Názor lékaře o skautování*. Praha: J. Springer, České lidové knihkupectví a antikvariát, 1915.

⁸⁵ Jamboree = mezinárodní setkání skautů; světových jamboree se však německobrodští skauti neúčastnili.

⁸⁶ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1934.

Také existovala spolupráce se skauty jiných národnostních skupin. Na počátku 30. let se do Svazu zapojily skautské skupiny jiných národností v republice: skauti němečtí, maďarští, polští, ruští a ukrajinští. Není však známo, že by byli v Německém Brodě a jeho bezprostředním okolí organizováni. Přesto se kroniky několikrát zmiňují, že na tábor s německobrodskými skauty jel i německý skaut, který byl v tu dobu ve městě „na handlu“.

Co se týká porovnání skautingu v Německém Brodě s celorepublikovým vývojem, jistou specifičností bych viděla v tom, že skauting na přelomu 20. a 30. let ve městě zaniknul. To je ve srovnání s celorepublikovým trendem nezvyklé, v té době byl oproti počátku 20. let nárůst oddílů a počtu jejich členů. Na druhou stranu, co se týče programové náplně, skauti ve sledovaném městě se většinou drželi Svazem nastavené úrovně. První lesní škola pro německobrodské skauty se konala v roce 1927 a úroveň dále pozvedla. Dalo by se říci, že to je relativně brzy, když první lesní škola v republice proběhla roku 1923. Od té doby se německobrodští činovníci opakovaně účastní lesních škol. Ve 30. letech je kladen větší důraz na brannost a ani v tom německobrodští skauti nejsou pozadu. O to se zasloužil především skaut a voják Miloš Drdáký.

4. Působení oddílů na veřejnost a jeho reflexe

4.1. Propagační akce a účast na městských oslavách

Skauti z propagačních důvodů pořádali mnoho akcí pro veřejnost. Už vznik prvního skautského oddílu souvisí se Svojsíkovou přednáškou. Následně vznik dívčího oddílu umožnila přednáška od Emilie Milčicové. Jako propagování skautingu se dá považovat už samotné nošení krojů a vlastních praporů, což připomíná určité elitářství dané skupiny. K tomu patří i zpívání typicky skautských písní při průchodu městem nebo cestou na tábor. Jak si zapsal jeden účastník tábora do svého deníku z cesty vlakem na tábořiště: „Jedeme. S počátku leckterý nováček vzdychne, ohlédne se na Brod... Bratři, cožpak jsme baby? Ať lidé vidí, že tu jedou skauti. Vlajky ven! Junáci vzhůru... Po hymně přezpívané v pozoru, přichází hymna česká, moravská a slovenská. ‚Žďár, bratři dolů‘, zpíváme cestou do města i městem.“⁸⁷ Často se snažili, ať lidé vidí, že tu jedou skauti. Stejně tak, když zjistili, že kapela pana Čelanského se zrovna bude vracet ze zábavy, požádal ji její známý, jestli by nezahrála skautům do kroku cestou na tábor. Kapela souhlasila a průvod jistě vzbudil ve městě pozornost: „Trojstup skautů prvního oddílu v čele s vlajkou a vůdcem Bohuslavickým, kapela vyhrávající budíček a průvod zakončující rodičové. Okna se otvírají, ospalé tváře se zájmem sledují slavnostní odjezd na tábor. Ještě na nádraží muzika vyhrává ryčný pochod a hoši mávají v rozjíždějícím se vlaku...“⁸⁸ Dalším způsobem propagace bylo konání samotných akcí, jako byly akademie, závody, přednášky a sportovní dny.⁸⁹ Součástí těchto akcí byly někdy ukázkové tábory ve městě. Skauti postavili stany, připravili bohatý program naplněný skautskými disciplínami a večer veřejnost pozvali ke svému táborovému ohni. Členové brodských oddílů se účastnili i skautských akcí v okolních městech. Veřejnou akcí také byla taneční zábava, kterou v letech 1939 a 1940 uspořádalo Sdružení přátel Junáka.

Další příležitostí ke zviditelnění skautských oddílů ve městě byly různé oslavy. Jak oslavy čistě skautského charakteru, jako výročí založení skautingu, slavnostní otevření nové klubovny apod., tak i oslavy celorepublikového významu a státní svátky. Skauti nesměli chybět při oslavách výročí republiky, často se účastnili Husových oslav a dalších.

První skautská akademie byla pořádána už necelé dva roky po založení oddílu, 2. února 1921 v městském divadle. Hned první věta v pozvánce⁹⁰ upomíná na fakt, že se jedná o

⁸⁷ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1920, Deník Františka Beránka.

⁸⁸ Tamtéž, rok 1923.

⁸⁹ O těchto akcích jsou informace v kronikách a denících, dokonce se zachovaly i jednotlivé pozvánky. Nevýhodou však představuje fakt, že není známo, jak hojnou účastí byly navštěvovány.

⁹⁰ Pozvánka viz příloha č. 7.

první veřejné vystoupení brodských skautů a že výtěžek z akce bude ve prospěch zřízení prázdninového tábora pro chudé skauty. Na akademii se podílely všechny tři oddíly, které v té době ve městě působily. Program se skládal z táborového ohně, při kterém nováček skládal slib, vyprávění povídek a zpěvu a ve druhé části skauti zahráli frašku Rohovín čtverrohý od Klicpery. Celý program byl prezentován dvakrát, od 17 hodin pro školní mládež a od 19:30 pro dospělé. Akademie sloužila jednak jako dobrý finanční přínos do pokladny Místního sdružení a jednak přivedla do skautských řad další nováčky. Obdobnou akademii uspořádal 4. června 1921 i nově vzniklý oddíl v Chotěboři za pomoci brodských skautů. Program byl podobný a poprvé zde veřejně vystoupily i německobrodské skautky. Znovu byla akademie nacvičována v listopadu 1926 a tentokrát předvedena v hotelu Petr.

Další propagační akcí byl tzv. skautský jarní den uskutečněný 21. – 22. května 1921. První den večer se v sokolovně konala přednáška o skautování a následující den byl vystavěn ukázkový tábor v Kotlině.⁹¹ Tábor byl tvořen šesti stany s podsadami a kuchyní, 13 skautů zde předvádělo táborový program, ráno vztyčení vlajky, poté lehkootletické závody, skautské hry a volejbal. Po obědě městem prošel velký průvod a v cíli účastníky čekala přehlídka všech oddílů. Večer byl propagační den zakončen slavnostním táborovým ohněm se zpěvem a divadelními scénkami. Navíc po celý den byla v gymnáziu otevřena výstava skautských prací, fotografií a ukázek z dosavadní činnosti. Podobná výstava byla k vidění i před Vánoci tohoto roku v bývalé obchodní škole s tím, že většina výrobků byla prodejná. Čistý výtěžek měl jít ve prospěch tábora pro nemajetné členy oddílu. Na tuto výstavu se dokonce objevila pozvánka v místním týdeníku Hlasy z Posázaví.

Skauti na veřejnosti působili také hraním loutkového divadla v Německém Brodě a okolních vesnicích od roku 1921 a poté v roce 1933. Tato činnost byla primárně za účelem výdělku potřebných financí, ale zároveň sloužila i jako propagace. Když si sebou vzali loutkové divadlo na letní tábor na Slovensko, kde si s jeho pomocí opatrovali potraviny, okolní obyvatelstvo se s nimi rychle spřátelilo.

Oslavy významných událostí byly také často prezentovány jako propagace skautského sboru na veřejnost. Mezi skautské oslavy se dají zařadit především výroční oslavy založení oddílu. První výročí bylo slaveno pouze v soukromém duchu, skauti podnikli výpravu na nedaleký kopec Hochtann,⁹² kde byl zapálen slavnostní oheň. Páté výročí bylo slavnější, jak zaznamenal i místní tisk, konalo se však opět převážně jen ve skautských řadách. Ve

---

⁹¹ Kotliná je název části města, kde často probíhaly různé sportovní akce.

⁹² Dnešní Vysoká.

vyzdobené klubovně se 22. února 1924 shromáždil celý sbor skautů a členové Místního sdružení. Slavnost navštívil i Antonín Benjamin Svojsík. Slavné bylo 10. výročí, kdy byl postaven ukázkový tábor, velký táborový oheň a v klubovně otevřena výstava skautských prací. Ještě bohatší program byl připraven v září 1934 při příležitosti oslav 15. výročí, jejichž patronát převzal Okresní školní výbor. Dne 22. září byl otevřen ukázkový tábor na Kalinově nábřeží, v klubovně opět výstava skautských prací a večer táborový oheň se slibem nováčků, který navštívil A. B. Svojsík. Následující den přijeli skauti z okolních měst a spolu s brodskými došli průvodem až do parku ke kostelu Svaté Trojice, vedle kterého slavnostně položili základní kámen k zamýšlené stavbě klubovny. Dvacáté výročí již připadlo na dobu Protektorátu Čechy a Morava, kdy veřejnou oslavu konat nemohli, výročí založení vzpomněli jen v soukromém kruhu u Wolkerova pomníku v Orlovských lesích, kde zrovna tábořili.

Další příležitostí k oslavám bylo otevření nové klubovny nebo položení základního kamene k plánované stavbě klubovny. Slavnostní otevírání klubovny bylo například 10. května 1925, kdy skauti získali místnost v bruslařské ohřívárně v parku. Slavnost přilákala do oddílu další nováčky. Slavnostně proběhlo i otevření nově postaveného srubu u Kochánova v roce 1932, na což se objevila i pozvánka v místním tisku.⁹³ Další akcí bylo kladení základního kamene k plánované klubovně u kostela Svaté Trojice, jak již bylo zmíněno, a jeho přenesení na Ostrov poté, co majitel sousedního pozemku stavbu překazil. Nově postavená klubovna byla otevřena 14. března 1937 a při této příležitosti nováčci složili skautský slib.

Kromě vlastních oslav jsou skauti opakovaně jmenováni ve slavnostním průvodu na oslavu výročí vzniku republiky, kterého se účastnili jako samostatná korporace v krojích a s vlastními prapory. Stejně tak se často účastnili Husových oslav nebo slavností při příležitosti výročí narození Karla Havlíčka Borovského. Další příležitostí bylo slavnostní kladení základního kamene k pomníku Karla Havlíčka Borovského v říjnu 1920 a jeho následné odhalení o čtyři roky později, nebo odhalení pomníku Tomáše Garrigue Masaryka.

K propagaci skautských oddílů používali skauti i místní tisk, do kterého vkládali články, které vysvětlovaly, co to skauting je, obhajovaly jeho činnost a lákaly nové členy. Nejobsáhlejší takový článek se objevil v týdeníku Hlasy z Posázaví 9. května 1924 dokonce na titulní straně. Snaží se vysvětlit význam skautingu pro republikánskou výchovu mladých lidí. Další obranu skautské myšlenky napsal skautský vůdce František Beránek necelého půl roku poté: „Ještě dnes dívá se široká veřejnost na skauting jako na organizaci sportovní. Lidé

---

⁹³ Hlasy z Posázaví, 5. 8. 1932.

totiž vidí jen vnější stránku jeho a vnitřní, pravý smysl skautingu jim uniká. Najdou se i vychovatelé, kteří jsou velmi udiveni, když jim vykládáte, že skauting je organizací výchovnou. – A přece hlavní a pravý účel skautingu jest v mravní výchově mládeže... Každý dnes cítí, že dřívější přepjatý individualismus nemůže společnosti stačiti, že je nutno pěstovati altruismus, smysl pro společné zájmy. To právě činí způsobem nad jiné zdařilým skauting.“⁹⁴

Z výše řečeného vyplývá, že ač skauting je především výchova mládeže v přírodě, oddíly se snažily být vidět i na veřejnosti a vedle Sokola, hasičů a legionářů vystupovat jako plnohodnotná organizace.

4.2. Služba veřejnosti

Skauti na veřejnost působili i jiným způsobem, a sice pomáháním při naskytnuté příležitosti. „Sloužím“ je roverské heslo⁹⁵ a služba ostatním je jednou ze skautských zásad. Pomoc často spočívala v pořadatelské nebo informační službě při různých akcích jiných organizací, jako například slavnostních dnech nebo závodech. Tak již v roce 1920 byli skauti požádáni, aby pomáhali při slavnostech položení základního kamene k pomníku Karla Havlíčka Borovského. Jejich svěřeným úkolem bylo hlídání náradí v parku, prodávání odznaků a služba informační a pořádková. Další příležitostí byla žádost bruslařského klubu o konání pořadatelské služby na karnevalu na ledě 20. ledna 1922, za což bylo skautům v novinách veřejně poděkováno a byli odměněni darem 150 Korun.⁹⁶ Také sokolům několikrát pomáhali, například v červnu a červenci roku 1925 byly velké skautské oddíly žádány o pomoc při sokolské akademii. V roce 1937 drželi skauti pořádkovou činnost při leteckém dni pořádaném Leteckou ligou.

Pomoc častokrát spočívala ve fyzické práci. Z vlastní iniciativy se rozhodli pomoci rozpadlému a neudržovanému hradu Lipnice v roce 1925. Jejich počínání pěkně zachytil článek v novinách: „Vpadlo jich 17. května do hradu asi 60. Hned, jak to bývá, sháněli dříví, vodu do kotlíků, lopaty, hrábě, kotouče, a než se člověk rozhlédl, rozlezli se do všech možných koutů. Na nádvoří zbyly u ohňů pouze skautky, vařící oběd. Pekly se, chudinky, na tom slunci jak náleží. – Zatím z hradu ozvaly se lopaty, popěvek i veselé výkřiky. To hoši odklízeli z kaple hromady rumu a snášeli tam ulámané hlavice gotického klenutí, které se válely po nádvoří. Po levé straně odkryli dvěře, jejichž vrchní část byla dosud považována za okno. Udělali k nim pohodlné schody. V jiných částech hradu urovnávali sesuté kamení,

⁹⁴ Skauting, Hlasy z Posázaví, roč. XVI., č. 47, 19. 9. 1924.

⁹⁵ Rovering je výchovný stupeň, který se v českém skautingu objevil až později. Od 20. let se mohl roverem stát skaut ve věku 16 let, ale systematictější byl výchovný program pro rovery vytvářen až po roce 1930.

⁹⁶ Karneval na ledě, Hlasy z Posázaví, roč. XIV., č. 14., 3. 2. 1922.

uhrabávali podlahy v komnatách a na méně schůdných místech upravovali schody. I ve sklepeních udělali pořádek, pokud to ovšem šlo.⁹⁷ Jindy upravovali turistickou cestu na hrad Cornštejn,⁹⁸ postavili můstek přes potok,⁹⁹ pomohli proklestit les, chytat pytláky, hubit mnišky při jejich přemnožení.

Během hospodářské krize vybírali peněžité dary pro nezaměstnané. Když podruhé začali hrát loutkové divadlo, výtěžek z některých her dávali na postavení pomníku T. G. Masaryka. Jindy věnoval oddíl 25 Korun na Masarykovu ligu proti tuberkulóze jako uctění památky Anny Cikhartové, zesnulé matky skautského okresního zpravodaje. Jelikož pro skauty bylo velmi obtížné získat finanční prostředky, skutečnost, že přesto je věnovali na dobrou věc, je ještě více ceněna. Po uzavření Mnichovské dohody přijali uprchlíky z pohraničí ve své klubovně.

Všechny tyto skautské aktivity veřejnost přijímala s povděkem a také díky nim stoupala obliba oddílů ve městě. Skauti si toho byli vědomi a tyto služby svých členů vzpomínali v propagačních člancích, jak ukazuje článek z roku 1924, vyzdvihující statečné činy skautů z Českých Budějovic: „Z nejkrásnějších květů skautské výchovy jsou hrdinné činy skautů – zachranitelů. Jestliže v některém hnutí není příkaz odvážného obětování planým heslem, jestliže stoupenci onoho hnutí vtělují nejvznešenější a nejtěžší příkazy a činy bez ohledu na sebe, pak možno s jistotou prohlásiti, že ono hnutí jest životné, že má veliké poslání a statečné vyznavače.“¹⁰⁰

4.3. Vztah k jiným společenským hnutím a organizacím

Skautská organizace nežila pouze svým vnitřním životem, ale spolupracovala i s jinými skupinami ve městě. Společně s nimi se účastnila různých akcí a pomáhala jim při jejich organizaci. Již od počátku skauti spolupracovali se školou, kde našli prvního vůdce, a zároveň školní třídu využili jako první klubovnu. První skautský oddíl byl založen díky skupině chlapců studujících na gymnáziu a i nadále většinu činovníků tvořili studenti nebo učitelé, kteří nabírali další členy často opět ve škole. Sledovala jsem, jak se skauting odrazil ve školních kronikách a dalších školních materiálech. Již v roce 1921 kronika gymnázia vzpomíná skautský tábor: „Jest též milo vzpomenouti tábora prvního oddílu Svazu skautů v Něm. Brodě, našich to studujících, který byl letos pod Tatrami na Slovensku. Žáci žili v nejlepší shodě s obyvatelstvem tamním a účastnili se též hašení požáru státních lesů u Štrby

⁹⁷ Jak skauti zachraňovali Lipnici, Hlasy z Posázaví, roč. XVII, č. 1, 12. 6. 1925.

⁹⁸ Během letního tábora u Cornštejna v roce 1924.

⁹⁹ Můstek přes potok ve Stráni postavili dne 25. 8. 1935 a jejich dobrý skutek byl zachycen i v časopise Skaut-Junák.

¹⁰⁰ Obětavé mládí, Hlasy z Posázaví, roč. XVII, č. 7, 12. 12. 1924.

a sebrali 500 Kč pro pohořelé ve Sv. Janě tím, že hráli po okolních vesnicích loutkové divadlo. To budiž k jich cti tuto poznamenáno.“¹⁰¹ Škola byla na své skauty hrdá. Výroční zprávy gymnázia vypisují jednotlivá tělesná cvičení, kterým se žáci ve škole i ve svém volném čase věnují. Jsou zde jmenovány tělocvičné organizace, kolektivní hry, ale také třeba jízda na kole nebo na lyžích. U každé činnosti je napsán počet žáků, který se jí věnuje. Je třeba říci, že skauting se co do počtu objevuje pravidelně na předních místech.¹⁰² Další interakcí skautingu se školním prostředím je žádost skautů Okresnímu školnímu výboru, který žádá, zda by nepřevzal patronát nad oslavami 15. výročí založení skautingu ve městě. Okresní školní výbor ochotně přijímá.

Další organizací, se kterou skautské hnutí spolupracovalo, byl Sokol. Ten umožnil konání Svojsíkovy přednášky o skautingu v roce 1919, propůjčil mu sokolovnu a přednášku pojal jako vlastní vzdělávací akci pro své členy. Další přednáška pořádaná Sokolem proběhla 13. února 1920, kterou přednesli dva rádcové nově utvořených družin, Čapek a Halík, a posluchače seznámili s historií a organizací skautingu. Tyto akce se také objevily v Pamětní knize Sokola. Další zmínka o skautech je zde z roku 1921, kdy po uchopení moci Karla Habsburského v Maďarsku byl Sokol spolu se skauty pověřen hlídáním železničního mostu.¹⁰³ Další interakcí byla pomoc skautů Sokolu při konání různých akcí. Tak například v červnu a červenci 1925 Sokol žádá velké skautské oddíly o pořádkovou a informační pomoc při sokolské akademii.

Hasičská jednota je další skupinou, se kterou udržovali skauti blízké vztahy. Když nemohli nalézt vhodnou místnost pro konání oddílových schůzek, hasiči jim nabídli svou zbrojnici. Skautské oddíly toho využily a vstoupily jako kolektivní člen do hasičského sboru, kde dostaly i několik instruktážních lekcí. Další místnost pro klubovnu jim nabídl Bruslařský klub ve své ohřívárně, i zde je tedy vidět spolupráce. Klub českých turistů několikrát skauty zval na své vycházky a valnou hromadu. Sami členové klubu byli častokrát zároveň přispívajícími členy skautského sboru. Atleticko-fotbalový klub spolu se skauty pořádal závody a turnaje, Lyžařský klub zase lyžařské závody. Během oslavy po ukončení školního roku 26. června 1937 byla skautskému sboru předána vlajka, kterou vyšíly učitelky

---

¹⁰¹ SOKA Havlíčkův Brod, fond Havlíčkovy gymnázium Havlíčkův Brod, Pamětní kniha, školní rok 1921-22.

¹⁰² Př. školní rok 1924/25: Sokol 116 žáků, skauting 50 žáků, A.F.K. 16, Orel 4 žáci, DTJ 1 žák.

¹⁰³ „Z počátku po vyhlášení mobilisace svěřeno naší jednotě vojenským velitelstvím v Čáslavi hlídání železničních mostů u Chlístova a u Šťastných, blíže nádraží. Velitelem stal se br. Vozáb. Nyní ukázala se nevýchova v brannosti. Po několika hlídkách nemohl br. Vozáb obeslati hlídky, které trvaly vždy 24 hodiny. Bratři neznali povinnosti odpírali, slibováno zase vyloučení, ale zůstalo jen na slibech. Poslední den, nežli vystřídali vojáci Sokolstvo, hlídali již jen skauti-studenti.“ – zdroj: SOKA Havlíčkův Brod, fond Tělocvičná jednota Sokol Havlíčkův Brod, Pamětní kniha TJ Sokol, rok 1921.

Hospodyňské školy. Na ni přivěsil stuhu profesorský sbor gymnázia, sbor dobrovolných hasičů, legionáři, čsl. jednota důstojnická a Atleticko-fotbalový klub. Vztahy mezi korporacemi byly většinou přátelské, vzájemné kontakty však nebyly příliš hojné.

4.4. Ohlas v tisku

Pro zjištění, jak se skautské hnutí objevilo v místním tisku, jsem sledovala především týdeník Hlasy z Posázaví a na něj navazující Naše hlasy. Dále jsem procházela týdeník Havlíčkův kraj a Havlíčkovy hlasy, na který navazovala Havlíčkova stráž. Havlíčkův kraj vycházel v letech 1909-1944 a byl to Orgán Republikánské strany zemědělského a malorolnického lidu pro okresy Českomoravské vysočiny. Redakci měl v Německém Brodě a věnoval se především hospodářským otázkám. Přesto se v něm však pár zmínek o skautské organizaci objevilo. Havlíčkovy hlasy měly podtitulek List Českomoravské strany národně-socialistické pro jihovýchodní Čechy a vycházely v letech 1920-1933. Na ně navazující Havlíčkova Stráž byla vydávána ještě následující dva roky. Týdeník měl redakci v Čáslavi a z toho důvodu v něm rubrika věnující se Německému Brodu nebývala moc rozsáhlá. Skauty však také zmiňuje a silně podporuje, ale soustředí se především na socialisticky orientované Junáky volnosti. Hlasy z Posázaví, Neodvislý týdeník věnovaný zájmům českého jihovýchodu, vycházel v letech 1919-1933, poté byl ukončen úmrtím jeho vydavatele, Josefa Hofrychtra. Na něj navázal Gustav Dörfl a týdeník přejmenoval na Naše hlasy. S nimi pokračoval dalších 5 let. Redakce byla po celou dobu v Německém Brodě a tomuto městu se list věnoval nejvíce, od roku 1925 byl listem Národně-demokratické strany. Do tohoto týdeníku sami skauti opakovaně vkládali články o nadcházejících nebo již proběhlých událostech a o probíhajícím náboru nových členů. Pro oblast Vysočiny vycházelo ve sledované době více periodik, ale tyto byly vydávány po větší část sledovaného období a více se věnovaly Německému Brodu.

Články zmiňující skauty se dají rozdělit do tří skupin. Jednak to byly články propagační, které psali sami skauti, a jejich smyslem bylo získat nové členy, podporu veřejnosti a objasnit junáckou myšlenku. Druhou skupinu tvoří články, které informují o proběhlých událostech nebo zvou účastníky na nadcházející akce. I zde autoři nejspíše pocházejí ze skautských řad, často jimi jsou lidé z vedení, okresní zpravodaj, župní zpravodaj apod. Poslední skupinou jsou články psané lidmi mimo samotnou organizaci, kteří z nějakého důvodu skauty zmiňují. Sem patří zejména zprávy o proběhlých akcích, kterých se skauti také zúčastnili, poděkování skautům za provedenou službu a další. Problémem je, že články většinou nebyly podepisovány, takže se vždy nedá určit, kdo byl jejich autorem.

Zajímavé je sledovat, kam byly tyto články v rámci jednoho čísla zařazovány. Jeden z prvních článků v Hlasech z Posázaví uveřejněný v září 1920¹⁰⁴ a oznamující založení Místního sdružení je uveden pod rubrikou Sport. Jindy se články objevují jen mezi ostatními texty z Německobrodsko a od roku 1924 je založena samostatná rubrika Junáctví. Do této rubriky přispívaly oddíly z Brodu i okolních měst. Od roku 1929 je rubrika přejmenována na Skautskou hlídku. Jednou se článek podporující skauting dostal dokonce na titulní stranu.

O propagačních článcích již bylo psáno výše, jejich četnost závisela na osobě vůdce nebo okresního (resp. župního) zpravodaje. Jejich počet se zvyšuje od roku 1924, kdy byl vedoucím prvního oddílu František Beránek. Články se snaží vysvětlit, co to skauting je a proč je důležitý, jaký význam by měl mít ve společnosti. Odkazují na skautské hnutí v západních zemích, v Anglii a v Americe, a dávají je za příklad. Snaží se získat pro hnutí podporu veřejnosti jak morální, tak finanční a v neposlední řadě usilují o získání nových členů. Cítí se být posláni šířit skautskou myšlenku dál a nadchnout pro ni další mladé lidi. Nejčastější fráze jsou podobné větě: „Skauting je ušlechtilý směr výchovný mladých občanů, zejména ve stáří od 11 do 18 let.“¹⁰⁵ Jindy vysvětlují jednotlivé zásady skautingu, cíle výchovy, jeho organizaci, co znamená rozdělení na oddíly a družiny. Ve Skautské hlídce z března roku 1929¹⁰⁶ jsou dokonce vypsány jednotlivé body skautského zákona i celé znění slibu. Fakt, že ještě po deseti letech fungování oddílů ve městě museli stále vysvětlovat, co to vlastně skauting je, poukazuje na skutečnost, že sice o skautech veřejnost věděla, ale jejich činnost jí pořád ještě nebyla úplně jasná.

Články informující o proběhlých nebo nadcházejících událostech byly častější. I ty jsou samozřejmě už ze své podstaty spojené s propagací. Tak v únoru 1921 se v týdeníku Havlíčkův kraj¹⁰⁷ objevuje informace o chystaném kurzu pro vedoucí skautů, který se bude konat každou neděli po 12 týdnů v budově gymnázia, a zve k účasti všechny skauty i neskauty. V prosinci tohoto roku zve jiný článek k návštěvě výstavy skautských výrobků a jindy se pozvánka týká plánovaného skautského lyžařského přeboru. Pravidelně se objevují články informující o termínu následující valné hromady Místního sdružení Svazu skautů, ke které jsou vždy zváni všichni přívrženci a podporovatelé skautingu. Následně tisk tlumočí i její výsledky. Informace týkající se proběhlých událostí se zabývají například skautskými oslavami, závody nebo prokázanou službou. Tak již v lednu 1921 článek popisuje slavnostní předání praporu druhému oddílu skautů a zároveň ukazuje, jak je událost využita k propagaci:

¹⁰⁴ Hlasy z Posázaví, roč. XII, č. 47, 24. 9. 1920.

¹⁰⁵ O významu skautingu v republikánské výchově, Hlasy z Posázaví, roč. XVI, č. 28, 9. 5. 1924.

¹⁰⁶ Skautská hlídka, Hlasy z Posázaví, roč. XXI, č. 22, 29. 3. 1929.

¹⁰⁷ Kurs pro vedoucí skautů, Havlíčkův kraj, roč. III, č. 17, 22. 2. 1921.

„Péčí několika příznivců skautů a zejména paní Neudörfllové, choti lékaře v Něm. Brodě, pořízen byl krásný prapor skautů II. oddílu, jenž o svátcích vánočních před oddílem skautů u přítomnosti hostů po proslovu pana ředitele gymnasia Stránského byl jim odevzdán. Myšlenka skautská nabývá zde ve městě stálého ohlasu a zasluhuje všestranné opory.“¹⁰⁸ Podrobný článek okresní zpravodaj napsal o slavnosti pětiletého výročí od založení prvního oddílu ve městě, kde popsal vyzdobenou klubovnu, vyjmenoval jednotlivé hosty a pochlubil se návštěvou A. B. Svojsíka.¹⁰⁹ Článek o vykonané službě je například již výše citovaný text o opravě hradu Lipnice.

Texty, které jsou prokazatelně psané jinými lidmi o skautech, se nevyskytují příliš často. Skauti jsou pouze pravidelně zmiňováni ve zprávách hodnotících proběhlé oslavy výročí založení republiky, Husovy oslavy, oslavy Karla Havlíčka Borovského a další. Zde jsou jmenováni vedle sokolů, legionářů a ostatních spolků. Většinou zprávy vypadají obdobně: „S pochvalou dlužno kvitovati hojnou účast Sokolstva, sdruženého v sokolské župě Havlíčkově i Západomoravské, dále hasičské župy německobrodské, místní družiny legionářů, skautů, studentstva vysokoškolského, středoškolského a obchodní školy, příslušníků českosl. církve, agrárního dorostu a politických organizací.“¹¹⁰ Při jiných příležitostech moc často jmenování nejsou. V zimě 1922 jim děkuje Bruslařský klub za pořadatelskou službu při karnevalu na ledě a věnuje jim za to 150 Korun. Při příležitosti výročí 15 let od založení Atleticko-fotbalového klubu ve městě byl pořádán sportovní den. O jeho průběhu byla napsána podrobná zpráva¹¹¹ v místním tisku. V předvečer slavnosti se konala valná hromada A.F.K., které se vedle zástupců Sokola a Akademického spolku „Barák“ účastnil i delegát Svazu junáků-skautů RČS. Během sportovního dne se ve volejbalovém turnaji skauti umístili na druhém místě. Skautské hnutí v novinách zmiňuje i Klub českých turistů, když upozorňuje své členy, aby nezapomínali platit členské příspěvky Svazu skautů.

Celkově se dá říci, že veřejnost byla místním tiskem informována o činnosti skautského hnutí, ale především od skautů samotných. Jiné organizace ani jednotlivci neměli příliš důvod něco o skautech psát. Přesto byli skauti ve veřejném prostoru vidět, když se účastnili jednotlivých akcí.

---

¹⁰⁸ Odevzdání praporu II. oddílu skautů-junáků v Německém Brodě, Havlíčkův kraj, roč. III, č. 10, 11. 1. 1921.

¹⁰⁹ Junáctví, Hlasy z Posázaví, roč. XVI, č. 18, 29. 2. 1924.

¹¹⁰ Slavnost Havlíčkova, Hlasy z Posázaví, roč. VII, č. 49, 8. 10. 1920; slavnost kladení základního kamene k pomníku Karla Havlíčka Borovského.

¹¹¹ Sportovní den v Něm. Brodě, Hlasy z Posázaví, roč. XVIII, č. 47, 24. 9. 1926.

4.5. Konflikty

Přestože se skauti snažili se svým okolím dobře vycházet, občas docházelo také ke konfliktům, většinou však pouze s jednotlivci a ne s celou organizací. Jedním z problémů bylo, že více lidí se vydávalo za skauty a ti pak Svazu dělali špatnou pověst.¹¹² Proto se Svaz rozhodl poslat oběžník varující před tzv. divokými skauty. To byli trampové, kteří rádi tábořili v přírodě, často nosili košile podobné skautským krojům, ale nedodržovali skautské zásady. Proto oběžník upozorňuje, že svazový skaut se pozná pouze podle odznaku a platné legitimace. „Skautská myšlenka zahrnuje v sobě ochranu přírody. Pravý skaut neničí, neláme, netrhá, nezabíjí. Potkáte-li tedy skauty nebo přistihnete-li je při činnosti, která je v odporu s touto zásadou, po případě i v odporu se slušným společenským chováním, při toulkách s děvčaty, neodsuzujte skauty šmahem.“¹¹³ Roku 1931 se zase na území Vysočiny objevil člověk, který se prohlašoval za švýcarského skauta a jako takový využíval při svých toulkách pohostinnost skautských kluboven. Byl však bez skautské legitimace a kvůli dalším stížnostem na jeho osobu se v místním tisku objevilo varování.

Konflikty byly několikrát s německými obyvateli žijícími kolem kopce Hochtann. To je nejvyšší vrch v nejbližším okolí města a skauti tam rádi chodili a 30. dubna zapalovali oheň a zpívali české písně. Němci na ně jednou přišli s klacký, a v roce 1921 po nich dokonce házeli kamení. Drobným konfliktem byla neshoda při plánované stavbě klubovny u kostela Svaté Trojice s majitelem vedlejší vily. Po slavnostním položení základního kamene na místo stavby přišla komise, která stavbu zamítla „neboť jednomu ze sousedů by prý bránila ve výhledu!“¹¹⁴

Zajímavým případem byla kauza pomalovaných kostelů v roce 1930. Zasáhla celou brodskou veřejnost i skautský sbor. V noci z 15. na 16. března několik studentů pomalovalo červenou barvou tři katolické kostely, hřbitovní zeď a zeď Mahlerovy továrny komunistickými a proticírkevními hesly.¹¹⁵ Skupinu studentů tvořilo 11 chlapců, mezi nimi i

---

¹¹² Vysvětluje A. B. Svojsík v příručce *Organisace* z roku 1930: „Ještě slovo o neorganizovaných skautech, t. zv. divokých. Jsou to skupiny, které žijí život, jemuž přezdívali skautský a jimž regulativem činů a konání je pouze jejich ‚svědomí‘. A je právě charakteristickým dokladem pro některé teorie v provádění skautingu, že ‚svým svobodným junáckým životem‘ tak skauting zdiskreditovali, že Skaut vůbec, díky jim, v některých krajinách nesmí se ani ukázat. Vypověděli jsme boj těmto škůdcům naší ideje a všechny řádné organizace skautské v naší republice jsou v tom svorny, že tento nešvar dlužno potírat všemi silami.“ – zdroj: SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Organisace: [Svazu Junáků Skautů RČS]*. Praha: Josef Springer, 1930, str. 7.

¹¹³ SOKA Havlíčkův Brod, fond Okresní školní výbor, kart. 10, oběžník z roku 1923.

¹¹⁴ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), kronika Studánka: Sebrané příběhy junáků německobrodská, rok 1935.

¹¹⁵ „...napsali na vnějších stěnách všech zdejších římskokatolických kostelů velkými rudými písmeny hesla: Ven s církví, Pryč od Říma, Nevěřte jim, Ať žije SSSR a na kostele Sv. Trojice: Ať žije SSSR a pod tím malý podpis T. G. Masaryk“ – zdroj: SOKA Havlíčkův Brod, fond Havlíčkovu gymnázium Havlíčkův Brod, Pamětní kniha, školní rok 1929/30.

tři bývalí skauti.¹¹⁶ Po 25 dnech, které studenti strávili ve vazbě, byl případ předán krajskému soudu v Kutné Hoře a vzbudil velkou pozornost. „Odsouzeni byli: Farkač na 1 měsíc tuhého vězení, Šantroch a Hromádka na 3 neděle, ostatní až na Fraňka na jeden týden. Tři z obžalovaných, kteří byli mladší osmnácti let, dostali trest podmíněně.“¹¹⁷ Všichni obžalovaní až na Farkače si odseděli trest už vyšetřovací vazbou. Obžalovaní navštěvovali komunistické schůze a podle svého doznání zdi pomalovali jako protest proti papežovu nařízení, aby se v kostelích konaly modlitby za ochranu náboženství v Sovětském svazu, kde sovětská vláda tvrdě vystupovala proti katolíkům. Vilém Lochman, levicově orientovaný učitel gymnázia a zároveň bývalý skautský vůdce byl přeložen na školu do Domažlic, protože mu byl přičítán špatný vliv na mládež.¹¹⁸ Skutečností je, že spolu s těmito třemi bývalými skauty trávil táborové dny, když jezdil skauty navštívit, a mohl je tedy zasvětit do základů komunismu. Župním zpravodajem Antonínem Cikhartem událost natolik otřásla, že se vzdal své funkce.

---

¹¹⁶ Otokar Hromádka (skautem v letech 1921-1924), Vratislav Šantroch (skautem v letech 1924-1927) a Josef Hušek (skautem v letech 1920-1921).

¹¹⁷ Německobrodští studenti odsouzeni, Rudý večerník, roč. XI., č. 142, 21. 6. 1930.

¹¹⁸ Již v roce 1923, po Šoupalově atentátu na Rašína, byl vyšetřován kvůli své komunistické činnosti a přeložen na následující školní rok na gymnázium do Pelhřimova.

5. Zákaz skautingu a pokračování v ilegalitě

Dne 28. října 1940 byl skauting Němci zakázán. Avšak už o prázdninách tohoto roku byly skautské tábory na mnoha místech rozháněny. Německobrodští skauti v tu dobu pořádali dva tábory, první oddíl tábořil u řeky Želivky a druhý jel jen kousek od města, k rybníku Kachlička, ležícímu mezi Brodem a Humpolcem. Tábor u Kachličky byl zahájen 29. června a již 8. července přišel telegram, že jsou tábory zrušeny a skauti mají jet domů. To byla však pouze informativní zpráva od známého a ne nařízení z okresu. Skauti tedy zavolali do Humpolce na okresní úřad, pod který jejich tábořiště spadalo. Zde dostali informaci, že žádný zákaz vydán humpoleckým úřadem nebude, a získali potvrzení, že se tábor koná řádně. Skauti se tedy rozhodli tábor dokončit a přijali pod své stany skauty z tábora od Želivky, který zrušen byl. Ve skautské činnosti se pokračovalo dále, až 3. listopadu 1940 vtrhlo do klubovny na Ostrově gestapo. V tu dobu měly zrovna skautky schůzku, ta byla okamžitě zrušena, klubovna zapečetěna a vůdci zajištěni. Musel být odevzdán veškerý majetek, který gestapo uzamklo v klubovně.

Evžen Štáfl se spolu s některými dalšími skauty rozhodl pokračovat v ilegalitě. Vytvořil oddíl Mravenců, který se od 1. ledna 1941 scházel v bytech jednotlivých skautů. Hlavním cílem jejich činnosti bylo vycvičit budoucí rádce družin. Měli plnohodnotný družinový program, učili se základní skautské disciplíny, hráli hry a chodili na výlety. Psali si časopis s názvem Píseň mládí. Pojmenovali ho podle stejnojmenného filmu o skautském životě, který shlédli v roce 1940. Měl vycházet každých 14 dní, ale někdy se nepodařilo číslo napsat včas. Za cíl si kladl spojit všechny německobrodské skauty, kteří o to měli zájem: „Co chce? Chce tě poučit, trochu i pobavit, informovat, poprosit o nějaký příběh, ale hlavně spojit nás zase v jednu skautskou rodinu, dát to vědomí, že jste mládež českého národa.“¹¹⁹ Obsahoval jednak články poučné, o první pomoci, šifrování, orientaci a další užitečné informace. Tímto sledoval výchovný cíl, zdůrazňoval, že co se chlapci naučí doma, nemusí probírat na schůzkách a mohou je pak strávit zábavnější formou. Nechyběly však ani zábavné povídky, básně a balady. Časopis se snažil být optimistický a nepřipomínat příliš válečnou situaci. Pouze jednou, při hodnocení své roční činnosti, válku reflektuje: „Příroda i vy jste se mnou – časopisem na jedné straně. A druhá strana? Cení na Vás zuby! Chce Vás uštknout! Mračí se – halí v krvavý, ponurý šat války. Nedívejte se na ni. Má potměšilou tvář.

---

¹¹⁹ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), Časopis Píseň mládí, č. 1, leden 1941.

Neposlouchejte ji. Nechce mluvit Pravdu. Nestůjte jí v cestě – má bezohlednou botu. Však nekloňte před ní svou hlavu. Nenechávejte ruce v klíně. To Vám já, časopis radím.“¹²⁰

Členů oddílu bylo přibližně 10, sešli se však málokdy všichni. Jejich skautskou činnost uvítal otec jednoho skauta, poštovního tajemníka, který je chtěl v čas potřeby napojit na tajné úkoly pošty. K tomu od nich požadoval zpravodajství, znalost města a lidí. V září 1941 skautský vůdce Miroslav Pospíšil svolal tajnou schůzku bývalých činovníků,¹²¹ na které jim sdělil zprávu ze zasedání skautů v Kolíně. Mají udržovat malé skupinky starších skautů, kteří se mají cvičit ve zpravodajství a první pomoci a udržovat národní vědomí. Evžen Štáfl toto již od počátku roku se svým oddílem Mravenců dělal. Následujícího roku uspořádali Mravenci dokonce letní tábor na 14 dní a v roce 1943 si postavili chatu u obce Macourov, kde na ně však během jejich letního čtrnáctidenního pobytu přišlo gestapo. Nastal výslech a Evžen Štáfl byl zatčen a 6 týdnů vězněn v Kolíně. Tím skončila skautská činnost oddílu Mravenců. Kromě nich v Německém Brodě založili bývalí členové prvního skautského oddílu odbočku při Klubu českých turistů, tzv. Káčata. Vůdcem byl Karel Hlaváč, pracovali po jednotlivých družinách a pořádali společné výpravy na chatu Miroslava Pospíši.

Ilegální oddíly dostaly šanci ukázat svou připravenost v květnu 1945. Evžen Štáfl popisuje ve svých vzpomínkách tyto dny: „Po dnech hrůzy a napětí přišel 9. květen, den míru, a skauti 2. oddílu Mravenců i skauti 1. oddílu, ‚Káčata‘ dali se do služeb města, přejmenovaného na Havlíčkův Brod. Prováděli veliký sběr válečného materiálu, hlídali zajatce, dělali dopravní hlídky, spojovací službu a úklid města. Nadšení z nabyté svobody a konec hrůzné války, naše služba ve skautských krojích přivedla spousty mládeže k touze stát se skauty. V květnovém náboru se přihlásilo 559 chlapců a asi 160 dívek.“¹²² Nyní se ukázala velmi prozíravou snaha vychovávat během války budoucí rádce. Hned se mohli členové Mravenců i Káčat chopit práce a rozdělit si nováčky mezi sebe.

Živelné nadšení ze skautingu však nemělo mít dlouhého trvání. Na závěr si dovolím citovat poetický text ze současné příručky pro skautské vůdce: „Téměř devadesátiletá cesta našeho skautingu znamená léta nadšení, nadějí, houževnaté práce, zklamání i radosti a zápasů. Je to cesta vpravdě pro skauty a skautky. Chvíli se vine jarním lesem očekávání, pak stoupá do hor překážek, jde vyprahlou krajinou protivenství a přechází úskalí a sotva nakrátko stane na louce u tiché vody. Připomíná spíše putovní tábor než klidné táboření. Svítí na ni letní

¹²⁰ Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný), Časopis Píseň mládí, asi prosinec 1941 (není označeno).

¹²¹ Účastníci setkání: Evžen Štáfl, Zdeněk Holešák, Jiří Janko, Lída Lebedová, Hana a Helena Baumrukovy.

¹²² Štáfl Evžen, Diamantové jubileum. Almanach k 75. výročí založení skautingu v Havlíčkově Brodě. Havlíčkův Brod: Junák, 1994, str. 10.

slunce nebo se zatahují mraky, a často nad ní bouří. Je tvrdá, nelze na ní šetřit silami, a přece je krásná... A hlavně jistá, vždyť ji ukazuje kompasová lilie. Je SKAUTSKÁ.¹²³

---

¹²³ JUNÁK - SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Ústřední rada. *Historie skautingu: cestou k pramenům*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999, str. 45.

6. Závěr

Předložená práce se pokusila analyzovat skautské hnutí ve městě Německý Brod a zaplnit tak prázdné místo zpracováním dosud víceméně nezpracovaných materiálů. Zároveň se snažila postihnout jednotlivé aspekty vnitřního života skautského oddílu a zasadit ho do veřejného života města. Na konkrétním příkladu jednoho města se věnuje fenoménu vzniku skautingu a dává odpověď na otázku, jak je možné, že se tak rychle uchytil a rozšířil. Počátek stál na skupině studentů gymnázia s organizačními schopnostmi a touhou dát svému životu nějaký smysl. Svojsíkova přednáška přišla právě včas, aby se tito studenti skautské myšlenky ujali. Pak již bylo pouze potřeba ji šířit dál a získávat další členy, kteří pak po nich štafetu převzou. Svou roli hrála i skutečnost, že skautskými vůdci se většinou stávali učitelé nebo studenti, kteří měli vztah ke škole a tedy i snadnou příležitost pro získávání nových členů.

Zajímavá je otázka vnímání skautských oddílů veřejností. Na tu není jednoduché odpovědět, ale veřejnost o skautech jistě věděla a jejich služby si cenila. Skauti se silně snažili o propagaci a mnohdy byla úspěšná, po veřejných akcích nastoupilo do oddílů často plno nováčků. Ve městě měli hodně přívrženců a nepřátel jen minimum. I na letních táborech je okolí většinou přijímalo pozitivně, bez jeho pomoci by táboření měli velmi ztížené. Překvapil mě relativně malý ohlas v tisku. Většinu článků o skautingu psali skauti sami, protože chtěli veřejnost informovat, ale články psané jinou osobou se zaměřují především jen na jmenování skautů ve výčtu účastníků oslav nebo jiných akcí. V několika článcích jim jiná organizace děkuje za prokázané služby. V kronice města se objevují také pouze ve výčtu účastníků průvodu, pouze kronika gymnázia skautskou činnost svých studentů vychvaluje. Sokol se ve své pamětní knize o skautech také několikrát zmíní, ale bývá to jen neutrální informace o účasti na nějaké akci. Z výše řečeného vyplývá, že lidé příliš neměli důvod o skautech psát. Věděli o jejich existenci, ale skauti do veřejného života příliš nezasahovali. Hlavní náplní jejich činnosti byla vnitřní skautská výchova. Do veřejného prostoru vstupovali hlavně kvůli propagaci, náboru nových členů nebo získání finančních prostředků. Tyto tři příčiny často vyřešili najednou uspořádáním akademie, divadelního představení, prodáváním knížek apod. Za to získali finance a zároveň se takovou akcí zviditelnili, což následně vedlo k přihlášení nových členů do oddílu. Opakovaně však museli vysvětlovat, co přesně skauting znamená a zdůrazňovat, že nejde jen o tělovýchovnou organizaci. Širší veřejnosti unikala podstata skautské výchovy.

Práce také ukazuje silnou provázanost mezi oddíly z jednotlivých měst. Německobrodští skauti pomáhali se založením oddílu v jiných městech, navzájem se navštěvovali a pořádali spolu různé akce, oslavy a turnaje.

Vymezené období léty 1919-1940 bylo zvolené jakožto doba mezi založením skautingu ve městě a jeho prvním zrušením nacisty. Z prvních 45 členů se do roku 1940 hnutí rozrostlo až na 114 členů. Zásahem shora však musel být tento vývoj přeruš.

Myslím, že se mi podařilo odpovědět na základní otázky daného tématu, ale protože je téma natolik obsáhlé, zůstává ještě řada otázek nezodpovězena. Například jaké zázemí měly děti, které navštěvovaly skautské oddíly nebo jaký vztah měli svazoví skauti k ostatním skautským skupinám ve městě, k tomu však prameny, které jsem měla k dispozici, nestačí. Také ještě zbývá podrobněji zpracovat období po konci druhé světové války, které je stručně přiblíženo pouze v již zmíněných příručkách od Evžena Štáfla, vydaných při příležitosti výročí skautingu.¹²⁴

---

¹²⁴ ŠTÁFL, Evžen. *50. výročí Junáka v Havlíčkově Brodě 1919-1969*. Havlíčkův Brod: Junák, 1969; ŠTÁFL, Evžen. *Diamantové jubileum. Almanach k 75. výročí založení skautingu v Havlíčkově Brodě*. Havlíčkův Brod: Junák, 1994.

Seznam použitých pramenů a literatury

1. Prameny

a. Archivní prameny

Archiv Okresní rady Junáka Havlíčkův Brod (nezpracovaný)

Osobní archiv Evžena Štáfla (nezpracovaný)

Státní okresní archiv Havlíčkův Brod

- fond Archiv města Havlíčkův Brod
- fond Havlíčkovy gymnázium Havlíčkův Brod
- fond Hlavní škola Havlíčkův Brod
- fond Národní škola I. Havlíčkův Brod
- fond Okresní školní výbor Havlíčkův Brod
- fond Okresní úřad Havlíčkův Brod
- fond Štáfl Evžen (nezpracovaný)
- fond Tělocvičná jednota Sokol Havlíčkův Brod

b. Vydané prameny

BADEN-POWELL OF GILWELL, Robert Stephenson Smyth. *Skauting pro chlapce*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2007.

BERÁNEK, František Václav. *Povídky šedého bobra*. V Kamenné: F.V. Beránek, 1934.

BLÁHA, Jan D. a kol. *Skauting v Chotěboři: 90 let skautingu v Chotěboři a 20 společných let na skautské stezce*. Chotěboř: Město Chotěboř ve spolupráci s organizací Junák, 2010.

BŘEČKA, Bruno. *Kronika čs. skautského hnutí do roku 1990*, Brno: Junák 1999.

ČÁDA, František. *Význam skautování: rozprava o výchovné hodnotě skautingu*. Praha: Josef Springer, 1913.

KLIKA, Čeněk. *Názor lékaře o skautování*. Praha: J. Springer, České lidové knihkupectví a antikvariát, 1915.

MÍROVSKÝ – NEUWIRTH, František, ed. *Havlíčkobrodsko v národním odboji 1914-1918 a 1938-1945: sborník*. Havlíčkův Brod: Místní národní výbor, 1946.

PLAJNER, Rudolf. *Zavátou junáckou stezkou: výběr z díla*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 2001.

Statistický lexikon obcí v zemi České: úřední seznam míst podle zákona ze dne 14. dubna 1920, čís. 266 Sb. zák. a nař. Praha: Orbis, 1934.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin a Novák, Jan. *Skauting brannou výchovou mládeže*. Praha: Svaz čs. důstojnictva, 1936.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Den v táboře junáků: Český skauting v praxi slovem i obrazem*. Praha: Springer, 1913.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Organisace: [Svazu Junáků Skautů RČS]*. Praha: Josef Springer, 1930.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Výchova občana republiky skautováním*. Praha: J. Springer, 1920.

SVOJSÍK, Antonín Benjamin. *Základy junáctví*. Praha: Merkur ve spolupráci s Junáckou edicí Ústřední rady Českého Junáka, 1991.

ŠTÁFL, Evžen. *50. výročí Junáka v Havlíčkově Brodě 1919-1969*. Havlíčkův Brod: Junák, 1969.

ŠTÁFL, Evžen. *Diamantové jubileum. Almanach k 75. výročí založení skautingu v Havlíčkově Brodě*. Havlíčkův Brod: Junák, 1994.

WEIGNER, Karel. *Skauting v rámci tělesné výchovy*. Praha: J. Springer, České lidové knihkupectví a antikvariát, 1919.

WOLKER, Jiří a SVOJSÍK, Antonín Benjamin, ed. *Táborový deník šestnáctiletého Jiřího Wolkeru*. Praha: Václav Petr, 1928.

c. Tisk

Havlíčková stráž, 1933-1936.

Havlíčkovy hlasy, 1920-1933.

Havlíčkův kraj, 1919-1940.

Hlasy z Posázaví, 1919-1933.

Naše hlasy, 1933-1938.

2. Literatura

CIESLAR, Jan. *Časopis Junák (Skaut-Junák) a český skauting v letech 1915-1940*, diplomová práce FFUK, Praha, 2003.

DRAŠNER, František. *Jak město ke svému čtvrtému názvu přišlo*. Havlíčkův Brod: F. Drašner ve spolupráci s Městem Havlíčkův Brod a Tiskárnami Havlíčkův Brod, 2005.

JUNÁK - SVAZ SKAUTŮ A SKAUTEK ČR. Ústřední rada. *Historie skautingu: cestou k pramenům*. Praha: Junák - svaz skautů a skautek ČR, 1999.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl první, Vznik, budování a zlatá léta republiky (1918-1929)*. Praha: Libri, 2003.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl druhý, Československo a české země v krizi a v ohrožení (1930-1935)*. Praha: Libri, 2002.

KÁRNÍK, Zdeněk. *České země v éře První republiky (1918-1938). Díl třetí, O přežití a o život (1936-1938)*. Praha: Libri, 2003.

NAGY, László. *250 miliónů skautů*. Praha: Junák, 1999.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. Praha: Karolinum, 2000.

SLAVOTÍNEK, Ivo. *K historii Sokola, Orla a skautingu na Prostějovsku do roku 1948*. Prostějov: Městská knihovna Prostějov, 2001.

SOCHR, Jiří. *Havlíčkův Brod*. Havlíčkův Brod: Vysočina, 1969.

STEINIGER, Bohumil. *Tělocvičné spolky a skauting v období Rakouska-Uherska*. in: Historický obzor, 2003, roč. 14, č. 1/2, s. 34-39.

SVOBODA, Milan. *Hledání zaváté stezky: příspěvek k dějinám českého skautingu*. Praha: Leprez, 1994.

ŠANTORA, Roman et al. *Skautské století: dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák - TDC, 2012.

Seznam příloh

Příloha 1: Seznam táborů

Příloha 2: Klubovna na Ostrově, rok 1937

Příloha 3: Interiér klubovny na Ostrově, rok 1937

Příloha 4: List od A. B. Svojsíka o plánované přednášce před založením oddílu

Příloha 5: Činovnícká legitimace Josefa Neudörfla, prvního německobrodského skauta

Příloha 6: Skautský sbor v Německém Brodě roku 1921

Příloha 7: Pozvánka na akademii 1921

Příloha 8: Titulní strana oddílového časopisu, rok 1938 – kresba klubovny

Příloha 9: Stavba tábora u Želivky, rok 1940